

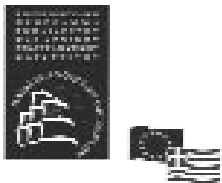
**Γράμματα πάνε κι έρχονται
Ελληνικά στον κόσμο**

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ

**ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΑΙΩΝ
ΑΘΗΝΑ 2002**

© Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων
Πανεπιστήμιο Κρήτης
Σχολή Επιστημών Αγωγής, Παιδαγωγικό Τμήμα Δ.Ε.
Εργαστήριο Διαπολιτισμικών και Μεταναστευτικών Μελετών (Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ.)
Πανεπιστημιούπολη, 74100 ΡΕΘΥΜΝΟ
τηλ.:08310/77605, 08310/77624 Fax: 08310/77636
e-mail: ediamme @ edc.uoc.gr
<http://www.uoc.gr/diaspora>

Το έργο χρηματοδοτήθηκε από εθνικούς πόρους
και την Ευρωπαϊκή Ένωση στα πλαίσια του Β΄ Κ.Π.Σ. 1994-1999
(ΕΠΕΑΕΚ)

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ Δ.Ε.
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΩΝ
ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ (Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ.)
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΟΜΟΓΕΝΩΝ

Το "Πρόγραμμα Παιδείας Ομογενών" χρηματοδοτήθηκε από την Επιτροπή της Ε.Ε. και το ΥΠΕΠΘ στα πλαίσια του ΕΠΕΑΕΚ, έργο 1.1.Z (δ), και η υλοποίησή του ανατέθηκε στο "Εργαστήριο Διαπολιτισμικών και Μεταναστευτικών Μελετών" του Πανεπιστημίου Κρήτης.

Για την παραγωγή του διδακτικού υλικού που περιέχεται στο παρόν τεύχος εργάστηκαν οι παρακάτω:

ΣΥΓΓΡΑΦΗ - ΔΑΚΤΥΛΟΓΡΑΦΗΣΗ ΕΝΟΤΗΤΩΝ

**Παρασκευή Θώμου, Ειρήνη Κασσωτάκη, Ευρυδίκη Λελεδάκη,
Γιάννης Μητροφάνης, Ελπινίκη Νικολουδάκη-Σουρή, Κυριακή Πετράκη**

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ

Χρυσούλα Κελαϊδή

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ

Βαγγέλης Ελευθερίου

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΠΡΩΤΟΤΥΠΩΝ

ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ-ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Νικόλαος Ε. Παπαδογιαννάκης, Ελπινίκη Νικολουδάκη-Σουρή

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΕΡΓΟΥ

Μιχάλης Δαμανάκης

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	7
ΕΝΟΤΗΤΑ 1η: Τι ωραία που ήταν!	11
ΕΝΟΤΗΤΑ 2η: Μαθήματα! Μαθήματα!	14
ΕΝΟΤΗΤΑ 3η: Ο καλός ο φίλος στο γράμμα ... φαίνεται!	17
ΕΝΟΤΗΤΑ 4η: Η Μάγια	20
ΕΝΟΤΗΤΑ 5η: Στην υγεία της ειρήνης!	23
ΕΝΟΤΗΤΑ 6η: Πο πο, μυρωδιές!	25
ΕΝΟΤΗΤΑ 7η: Ζήτω το ποδήλατο!	27
ΕΝΟΤΗΤΑ 8η: Καινούργιοι στη γειτονιά	30
ΕΝΟΤΗΤΑ 9η: Η παρέα μας	33
ΕΝΟΤΗΤΑ 10η: Χριστός γεννάται! Καινούργιος χρόνος έρχεται!	35
ΕΝΟΤΗΤΑ 11η: Ο Λαβύρινθος	36
ΕΝΟΤΗΤΑ 12η: Θα σκίσω με την καινούργια μου φόρμα!	38
ΕΝΟΤΗΤΑ 13η: Φλας στα σπορ!	41
ΕΝΟΤΗΤΑ 14η: Ο Δαίδαλος και ο Ίκαρος	44
ΕΝΟΤΗΤΑ 15η: Το Καρναβάλι φτάνει	47
ΕΝΟΤΗΤΑ 16η: Ταξιδεύουμε!	49
ΕΝΟΤΗΤΑ 17η: Ποιος σου έδωσε το δικαίωμα;	51
ΕΝΟΤΗΤΑ 18η: Πάμε θέατρο το Σαββατοκύριακο;	53
ΕΝΟΤΗΤΑ 19η: Η Μεγάλη Εβδομάδα και η Μέρα της Λαμπρής	58
ΕΝΟΤΗΤΑ 20η: Παιδιά στον κόσμο	60
ΕΝΟΤΗΤΑ 21η: Τι παιχνίδια κάνει η γλώσσα!	62
ΕΝΟΤΗΤΑ 22η: Τελεία και παύλα!	64

Εισαγωγή

Το βιβλίο «**Γράμματα πάνε κι έρχονται Ελληνικά στον κόσμο**» προορίζεται για τη διδασκαλία της Ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας και απευθύνεται σε παιδιά ηλικίας 10-11 ετών, που τελειώνουν το δεύτερο επίπεδο ελληνομάθειας. Περιλαμβάνει είκοσι δύο θεματικές ενότητες, που προσφέρουν μια μεγάλη ποικιλία υλικού σε θέματα της καθημερινής ζωής, του πολιτισμού και του θρησκευτικού βίου των Ελλήνων.

Οι στόχοι, όπως τίθενται εδώ, είναι η **εκμάθηση-κατάκτηση** και η **εμπέδωση της γλώσσας** σε βαθμό τέτοιο, ώστε να βελτιώνουν τα παιδιά τις δεξιότητες:

- **της ακρόασης/κατανόησης**
- **της ανάγνωσης/κατανόησης**
- **της συζήτησης**
- **της παραγωγής προφορικού λόγου**
- **της παραγωγής γραπτού λόγου.**

Οι στόχοι αυτοί υλοποιούνται με υλικό, το οποίο προσφέρεται σε μια πορεία προοιούσης δυσχερείας, πρωτίστως μέσω της επιλογής καταλλήλων κειμένων, στα οποία στηρίζεται επίσης η διδασκαλία του εκάστοτε γραμματικού φαινομένου και της λεκτικής πράξης. Χρησιμοποιούνται, έτσι, κείμενα:

- **επικοινωνιακού τύπου**
- **πεζά μη λογοτεχνικά (περιγραφικά, πληροφοριακά, διαφημίσεις, κείμενα του ημερήσιου ή περιοδικού τύπου κ.λπ.).**
- **λογοτεχνικά (πεζά, ποιητικά, θεατρικά).**

Τα επικοινωνιακού τύπου κείμενα - με την αμεσότητα του προφορικού λόγου - κρίνονται ως τα πλέον κατάλληλα για τους μαθητές όπου επιλέγουν να παρακολουθήσουν την Ελληνική ως δεύτερη γλώσσα, επειδή σ' αυτά υπάρχει μια ορισμένου βαθμού οικειότητα με τον προφορικό λόγο. Επιπλέον, καταβάλλεται προσπάθεια, ούτως ώστε το περιεχόμενο των κειμένων να ανταποκρίνεται σε βιωματικές καταστάσεις των μαθητών.

Τα πεζά μη λογοτεχνικά κείμενα προσφέρονται για μια επαφή με τον κόσμο της πραγματικότητας, μέσω του γραπτού λόγου, και καθίστανται με τον τρόπο αυτό γέφυρα διαλόγου και πρόσβασης προς το στενότερο ή ευρύτερο περιβάλλον.

Τα **λογοτεχνικά κείμενα** (πεζά, ποιητικά ή θεατρικά) προσφέρονται κατ' εξοχήν για την επαφή με ένα άλλο είδος λόγου, με άλλου είδους λεξιλόγιο και διαφορετικές δομές.

Κατά την επιλογή και παραγωγή κειμένων για τη διδασκαλία της Ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας στους ομογενείς μαθητές αυτού του επιπέδου, η Ελληνική είναι μια ενδιάμεση κατάσταση ανάμεσα στην εκμάθηση και την κατάκτηση και για το λόγο αυτό τα λογοτεχνικά κείμενα είναι ολιγότερα σε αριθμό από τα μη λογοτεχνικά.

Τα πεζά και ποιητικά κείμενα που επιλέγονται δεν έχουν την αξίωση μιας πλήρους

προσέγγισης· η ανάγνωση και η ακρόασή τους, εντούτοις, προσφέρει, **χάρη στο περιεχόμενο, στον ρυθμό και την ομοιοκαταληξία, την απόλαυση** και την ψυχαγωγία και, περαιτέρω, μια πρώτη μύηση στη χάρη και τη γοητεία της λογοτεχνίας.

Τόσο τα πεζά μη λογοτεχνικά κείμενα, όσο και τα λογοτεχνικά διέπονται από τις αρχές της κειμενικότητας, δηλ:

- **την προθετικότητα**
- **την αποδεκτότητα**
- **την πληροφορικότητα**
- **την καταστασιακότητα**
- **τη συνοχή**
- **τη συνεκτικότητα**
- **τη διακειμενικότητα**

Κατά τη σύνθεση των ενοτήτων κατεβλήθη ιδιαίτερη φροντίδα, ώστε τα κείμενα να μεταφέρουν ένα ανεκτό σύνολο πληροφοριών μέσα σε ένα ευδιάκριτο καταστασιακό πλαίσιο, να διαφαίνονται οι **παιδαγωγικές, πολιτισμικές** (ως προς τα μηνύματα **ελληνογνωσίας και ταυτότητας**) και **διαπολιτισμικές** προθέσεις, να τίθενται προβληματισμοί και, ταυτοχρόνως, τα κείμενα να είναι ελκυστικά, ώστε να γίνονται αποδεκτά από τους μικρούς αναγνώστες.

Όσον αφορά στο περιεχόμενο των κειμένων, αυτά πραγματεύονται και καλύπτουν θέματα **επίκαιρα** και **διαχρονικά** σε μια **αμφίδρομη τροφοδοτούμενη σχέση**· μέσω αυτής τα ελληνόπουλα της Ομογένειας αποκτούν την ικανότητα πρόσβασης τόσο στους προβληματισμούς του παρόντος, όσο και στο διαχρονικό μορφωτικό αγαθό **της ελληνικής παιδείας**, όπως αυτή διαχέεται και εμποτίζει τις παγκόσμιες αξίες.

Σχετικά με τις δραστηριότητες επιδιώκεται να επαληθεύονται οι παραπάνω αρχές και αξίες και, ταυτόχρονα, να εισάγονται τα παιδιά στον μηχανισμό της γλώσσας, σύμφωνα με τις απαιτήσεις του επιπέδου, δηλ:

- **στην κατανόηση ενός βασικού κειμένου**
- **στην κατάκτηση των σημασιών και χρήσεων** ενός ειδικού κάθε φορά **λεξιλογίου**
- **στην εμπέδωση** των γραμματικών φαινομένων
- **στην οικείωση** με λεκτικές πράξεις
- **στην παραγωγή** προφορικού και γραπτού λόγου.

Το **πολυλειτουργικό** ή **πυρηνικό** κείμενο της κάθε ενότητας, το οποίο φροντίζουμε να ανταποκρίνεται στη νόρμα του νεοελληνικού λόγου της εποχής μας, φιλοδοξεί να πραγματώσει τους παραπάνω στόχους. Τον ίδιο σκοπό υπηρετούν οι ασκήσεις της **ακρόασης** και της **δραματοποίησης** (*ακρόαση και κατανόηση του βασικού νοήματος/ανάγνωση και ελεύθερος σχεδιασμός λόγου*).

Τόσο τα κείμενα, όσο και οι δραστηριότητες επιδιώκουν να εμπλέξουν ως ενεργούς

αναγνώστες τα παιδιά μέσα στο **είναι** και το **γίγνεσθαι** του βιβλίου (θεωρουμένου ως **πεδίου δράσης** – βιβλίο μαθητή και τετράδιο δραστηριοτήτων).

Την αρχή της συμμετοχής των παιδιών στην **εκμάθηση - κατάκτηση** της γλώσσας υποστηρίζει με χάρη και παιδικότητα η εικονογράφηση του βιβλίου, όπου επιχειρείται μέσω μιας **δυναμικής απεικόνισης των μορφών** να παρακινήθει το παιδί να μιλήσει γι' αυτές, να τις περιγράψει και να τις σχολιάσει.

Η διδασκαλία της γλώσσας στο Πρόγραμμα **Παιδεία Ομογενών** διασταυρώνεται με τη διδασκαλία της **Ιστορίας** και του **Πολιτισμού**, πράγμα που σημαίνει ότι σύγχρονα και διαχρονικά ιστορικοπολιτισμικά στοιχεία της **διασποράς**, της **χώρας διαμονής** και της **Ελλάδας** εμπεριέχονται στα κείμενα των ενοτήτων. Οι περισσότερες από αυτές, επομένως, μετατρέπονται σε συμβολικό χώρο (ενδο)ελληνικής διαπολιτισμικότητας, εφόσον παρουσιάζονται θέματα της καθημερινότητας, της ιστορίας και του πολιτισμού τόσο από την πλευρά του «εκεί», όσο και από την πλευρά του «εδώ». Η δουλειά, άλλωστε, των ομάδων έκανε κάποιες φορές το «πήγαιν'- έλα του κόσμου», μέχρι το βιβλίο να πάρει αυτή τη μορφή. Ο τίτλος του τα λέει όλα!

Ενότητα 1η: «Τι ωραία που ήταν!»

Γενικοί στόχοι

- Να δημιουργηθεί μέσα στην τάξη, από την αρχή ήδη της εκπαιδευτικής διαδικασίας, μια ατμόσφαιρα διαλόγου και συνεργασίας, όπου ο καθένας θα μεταφέρει τα βιώματα και τις εντυπώσεις του από την περίοδο των διακοπών.
- Να ανακοινωθούν από τους μαθητές οι νέες εμπειρίες και τα βιώματα των διακοπών. Στη συνέχεια, ακολουθώντας τις δραστηριότητες της ενότητας, να κατηγοριοποιηθούν με κριτήριο, αρχικά, τον τόπο (διακοπές στο βουνό ή στη θάλασσα) και, σε δεύτερη φάση, το ποιόν ενέργειας (αυτά που κάνουμε συνέχεια ή μια φορά).
- Να συνειδητοποιήσουν σταδιακά οι μαθητές ότι οι διακοπές δεν προσφέρουν μόνο ψυχαγωγία, αλλά μας δίνουν ταυτόχρονα την ευκαιρία επικοινωνίας και γνωριμίας με ανθρώπους από άλλα μέρη, αλλά και με το περιβάλλον γενικότερα.

Ειδικοί στόχοι

1. Κοινωνικοπολιτισμικοί στόχοι

Ο τίτλος της ενότητας «Τι ωραία που ήταν!» αναφέρεται και αξιολογεί θετικά μια ευχάριστη περίοδο που πέρασε. Στην παρουσίασή της, που μπορεί να γίνει μια χρήσιμη και ευχάριστη ανταλλαγή πληροφοριών και εντυπώσεων, καλούνται τώρα να συνεργαστούν όλοι. Ειδικότερα, με τη διδασκαλία της ενότητας, επιδιώκουμε:

- Να καταλάβουν οι μαθητές ότι οι διακοπές, για λίγο ή για πολύ, σε μέρη μακρινά ή όχι, είναι πια ένα μόνιμο χαρακτηριστικό του σύγχρονου τρόπου ζωής, το οποίο προσφέρει τη δυνατότητα να συναντιούνται φίλοι ή συγγενείς ή να αποκτήτ κανείς νέους φίλους.
- Να διατυπώσουν τις παρατηρήσεις τους σχετικά με καθετί το διαφορετικό που είδαν και γνώρισαν, για να προχωρήσουν σε συγκρίσεις ή να καταλήξουν σε συμπεράσματα.
- Να συνειδητοποιήσουν, επίσης, ότι στην περίοδο των διακοπών έχουμε τη δυνατότητα να έρθουμε σε στενότερη επαφή και γνωριμία με το φυσικό περιβάλλον.
- Να ενθαρρυνθούν οι μαθητές να συμμετάσχουν στη συζήτηση, ώστε να δημιουργηθεί στην τάξη μια ατμόσφαιρα οικειότητας, η οποία θα λειτουργήσει ως ενδιάμεση φάση προσαρμογής από την περίοδο των διακοπών στην περίοδο των μαθημάτων.

2. Γλωσσικοί στόχοι

Οι γλωσσικοί στόχοι της ενότητας στηρίζονται στην επεξεργασία του γλωσσικού υλικού των διακοπών, τόσο αυτού που περιέχει το βιβλίο, όσο και αυτού που θα κατατεθεί από τους μαθητές.

Ειδικότερα, επιδιώκεται:

- Να ασκηθούν οι μαθητές στη χρήση απλών δομών για την παρουσίαση και σχολιασμό εμπειριών και γεγονότων από την περίοδο των διακοπών α) μέσα σε διά-

λογο ή β)σε προφορική ή γραπτή αφήγηση.

- Να ασκηθούν στη δημιουργία εννοιολογικών συνόλων (βουνό-θάλασσα).
- Να κατανοήσουν τον μηχανισμό της παρομοίωσης και να ασκηθούν στη χρήση της.
- Να εμπεδώσουν τη μορφολογία και να ασκηθούν στη σωστή χρήση των τριών χρόνων (ενεστώτα, παρατατικού, αορίστου) με τη βοήθεια των χρονικών δεικτών.

Μεθοδολογία

Το βιβλίο του μαθητή περιλαμβάνει τα παρακάτω κείμενα:

- ♦ Τον διάλογο της αρχής, ο οποίος εισάγει στην ενότητα και μπορεί να αποτελέσει μια αφόρμηση, που θα ενθαρρύνει τα παιδιά να τον συνεχίσουν με τις δικές τους εντυπώσεις.
- ♦ Το κείμενο της Ιωάννας Καρατζαφέρη, γραμμένο με τη μορφή ημερολογίου, που προτείνεται ως το βασικό της ενότητας.
- ♦ Το «Ψάρεμα στη λίμνη Αλεξαντρίνα» που περιγράφει, επίσης, μια σκηνή διακοπών σε ένα χώρο διαφορετικό από τον προηγούμενο.

Στα κείμενα 2 και 3 ο λόγος είναι απλός, ζωντανός, τον χαρακτηρίζουν οι πολλές εικόνες και η αφήγηση στο πρώτο πρόσωπο. Η ποικιλία των κειμένων, των προσώπων και των τόπων που αναφέρονται, στοχεύει να αποδώσει ως ένα βαθμό την ατμόσφαιρα των διακοπών.

Στο βιβλίο του μαθητή παρουσιάζεται η λεκτική πράξη *εκφράζω τον θαυμασμό μου με επιφωνήματα ή επιφωνηματικές εκφράσεις* και, ταυτόχρονα, δίνεται η ευκαιρία στα παιδιά να εκφράσουν μια ποικιλία συναισθημάτων, από τον θαυμασμό μέχρι τη νοσταλγική αναπόληση. Για την επίτευξη, εξάλλου, του λεξιλογικού στόχου προτείνονται δύο ασκήσεις, οι οποίες μέσα από δραστηριότητες ανακαλούν το απαραίτητο υλικό (ουσιαστικά, ονοματικά και ρηματικά σύνολα). Η επανάληψη και σωστή χρήση των τριών χρόνων (ενεστώτας, παρατατικός, αόριστος) θεωρείται ότι προκύπτει αβίαστα, καθώς γίνονται οι συζητήσεις για τις διακοπές.

Το διαλογικό κείμενο μπορεί να λειτουργήσει ως αφόρμηση για να γίνουν άλλοι παρόμοιοι διάλογοι μέσα στην τάξη. Καθώς μιλούν τα παιδιά, μπορούμε να συμπληρώνουμε σιγά-σιγά στον πίνακα τα ρήματα που χρησιμοποιούν, μαζί με τον σωστό χρονικό δείκτη. Έτσι, προετοιμάζεται ο βασικός γλωσσικός στόχος. Η επεξεργασία του προσφερομένου υλικού μπορεί πάντοτε να συνδυάζεται με τα βιώματα των παιδιών. Η διδασκαλία της παρομοίωσης και η κάρτα που γράφουν τα παιδιά στο τέλος της ενότητας έρχονται να κλείσουν μια ενότητα, που επιδιώκει να πραγματοποιήσει τους στόχους της μέσα από ελεύθερο διάλογο και επεξεργασία όσων έζησαν τα παιδιά το καλοκαίρι. Εάν στο επίπεδο της τάξης ανταποκρίνεται το παρακάτω κείμενο, τότε μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε αυτό ως πυρηνικό:

...Στη θάλασσα

Η Σγάλα, όπου περνούσαμε τα καλοκαίρια, δεν ήταν για μας μια απλή εξοχή, ήταν

ένα είδος μαγικού κόσμου όπου καταφεύγαμε στις δύσκολες στιγμές. Ήμασταν ένα με τον ήλιο της και τον γιालό της.

Από τη μεριά της στεριάς, εκτάσεις απέραντες με αμπέλια και πάλι αμπέλια. Οι σικιές ήταν πολλές. Ένας λόφος με το εκκλησάκι του στην κορυφή.

Η Σκάλα δεν είχε φανταχτερές ομορφιές. Ούτε δάση, ούτε μεγάλα βουνά. Άνοιγε τρυφερά την αγκαλιά της στη θάλασσα. Από τη μια μεριά ως πέρα του γιாலού τα χωριά, από την άλλη ενωμένη με το απέναντι νησί. Αντίκρου της ήταν σπαρμένα νησάκια.

Στην παραλία καλαμιές και βούρλα.

Ιω. Τσάτσου, Ο αδελφός μου Γιώργος Σεφέρης
(Διασκευή)

Ερωτήσεις

1. Τι δέντρα και φυτά βλέπει κανείς στην εξοχή της Σκάλας;
2. Γιατί αγαπούσαν τα παιδιά ιδιαίτερα αυτό το μέρος;

Διαλέγω το σωστό:

Η Σκάλα δεν είχε μεγάλα	δέντρα σπίτια ποτάμια βουνά δάση	
Η Σκάλα άνοιγε την	πόρτα της αγκαλιά της τα χέρια της	στη θάλασσα.

Προαιρετική δραστηριότητα

- Χωριζόμαστε σε δύο ομάδες: του βουνού και της θάλασσας. Βρίσκουμε, ψάχνοντας στο βιβλίο μας, 10 λέξεις ή φράσεις για κάθε ομάδα.
- Κάθε παιδί γράφει τις λέξεις της δικής του ομάδας σ' ένα λευκό φύλλο χαρτί και τις κόβει σε μικρά τετράγωνα. Σ' έναν φάκελο μαζεύει ο καθένας τα χαρτάκια του.
- Καθόμαστε όλοι σ' έναν κύκλο. Δίπλα σε κάθε παιδί της στεριάς κάθετα ένα παιδί της θάλασσας.
- Ο/Η δάσκαλος/α χωρίζει τον πίνακα σε δύο στήλες, μία για κάθε ομάδα.
- Το παιχνίδι αρχίζει: ένα παιδί δίνει στον/στην διπλανό/ή του ένα από τα χαρτάκια του. Εκείνο πρέπει να φτιάξει μια πρόταση μ' αυτή τη λέξη. Αν η πρόταση είναι σωστή, ο/η δάσκαλος/α σημειώνει ένα βαθμό στην ομάδα του.
- Το ίδιο γίνεται μ' όλα τα παιδιά, μέχρι να τελειώσουν τα χαρτάκια.
- Κερδίζει η ομάδα με τους περισσότερους βαθμούς.

Ενότητα 2η: «Μαθήματα! Μαθήματα!»

Γενικοί στόχοι

- Να παρουσιαστεί η ζωή των παιδιών στο σχολείο διαχρονικά, δίνοντας έμφαση στη δική τους οπτική και στον δικό τους λόγο.
- Να επιτευχθεί η ομαλή προσαρμογή στο σχολείο μετά τις θερινές διακοπές.
- Να κατανοηθεί η αναγκαιότητα των μαθημάτων.
- Να ενθαρρυνθούν τα παιδιά να εκφράζουν τη γνώμη τους για το σχολείο.
- Να καλλιεργηθεί η απαραίτητη ισορροπία ανάμεσα στην κατανόηση, τη σοβαρότητα και στο χιούμορ, όταν αντιμετωπίζονται οι απαιτήσεις του σχολείου.
- Να συζητηθεί η περίπτωση μιας διαφορετικής άποψης ως προς τον χώρο, τα μαθήματα και το δυναμικό του σχολείου.
- Να ασκηθεί η παρατηρητικότητα των παιδιών.

Ειδικοί στόχοι

1. Κοινωνικοπολιτισμικοί στόχοι

- Να γίνει αντιληπτό ότι το σχολείο είναι ένας δυναμικός χώρος δράσης, μάθησης, κοινωνικότητας και αλληλεγγύης.
- Να γίνουν γνωστές ομοιότητες και διαφορές που υπάρχουν στο σχολικό πρόγραμμα των παιδιών από διαφορετικές χώρες.
- Να συζητηθούν η νοοτροπία και η στάση των μαθητών απέναντι στο σχολείο.
- Να αναδειχθούν απόψεις για το σχολείο από διαφορετικές οπτικές γωνίες.

2. Γλωσσικοί στόχοι

- Να ασκηθεί ο προφορικός λόγος και να συζητηθεί η σχέση περιεχομένου και εικόνας.
- Να κατακτηθεί το βασικό λεξιλόγιο της ενότητας, που αφορά στα μαθήματα και στα προβλήματα που αντιμετωπίζει το παιδί στο σχολείο και στις σχέσεις που αναπτύσσει με τον δάσκαλο και τα άλλα παιδιά.
- Να εμπεδωθεί η διδασκαλία του ενεστώτα και ο ρόλος των χρονικών δεικτών στις σημασιολογικές του αποχρώσεις.
- Να εμπεδωθεί η διδασκαλία των επιφωνηματικών φράσεων, που εκφράζουν τον ενθουσιασμό ή τη δυσαρέσκεια του ομιλούντος για μια κατάσταση, ώστε να χρησιμοποιούνται με ευχέρεια σε αντίστοιχες επικοινωνιακές περιστάσεις.

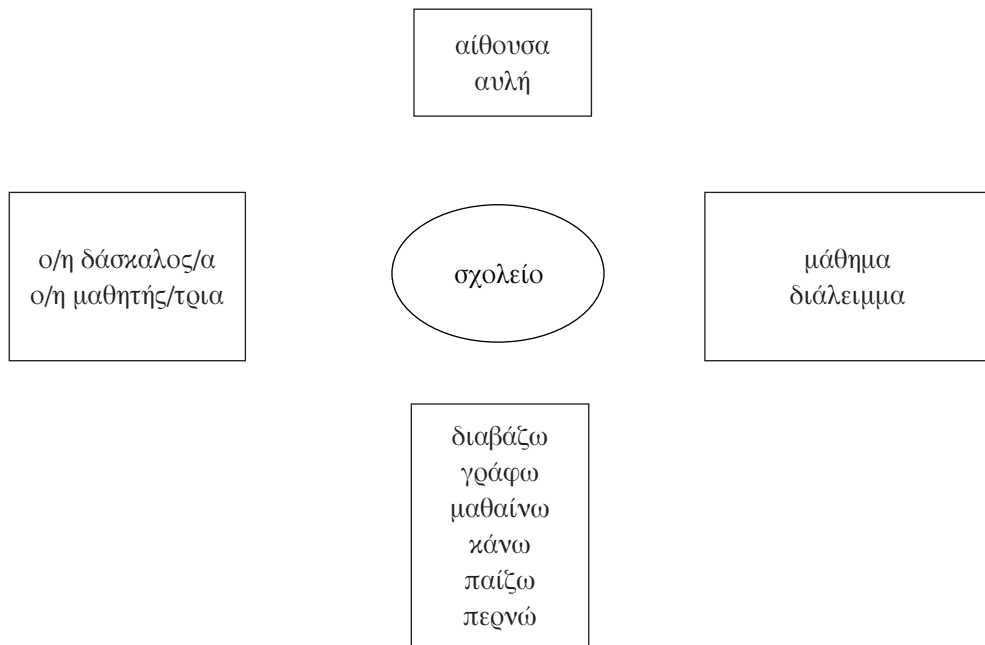

Μεθοδολογία

Η δεύτερη ενότητα, με θέμα τη σχολική ζωή, μετατοπίζει το κέντρο βάρους στη φωνή των παιδιών και στις απόψεις τους για το σχολείο, που αποτελεί τον φυσικό τους χώρο εννέα μήνες περίπου κάθε χρόνο. Προσπαθήσαμε να αναπαραστήσουμε την πραγματικότητα που ισχύει σε γενικές γραμμές διεθνώς, δημιουργώντας έναν υποθετικό χώρο, που κλίνει περισσότερο προς το σχολείο της Ελλάδας. Παράλληλα, αφή-

νομε περιθώρια σε Ελληνόπουλα από διαφορετικές χώρες και ηπείρους να μιλήσουν γενικά για τη ζωή στο δικό τους σχολείο.

Το πρώτο τέταρτο αφιερώνεται στη συζήτηση για την προϋπάρχουσα βιωματική εμπειρία¹, όπου σίγουρα θα χρησιμοποιηθούν λέξεις που περιστρέφονται γύρω από τον κόσμο του σχολείου και τα βασικά του στοιχεία: τα πρόσωπα, τα πράγματα ή τα αντικείμενα, τους χώρους, τις γνώσεις και τη ζωή μέσα σ' αυτό. Μπορούμε, μάλιστα, να ταξινομήσουμε αυτές τις λέξεις ως εξής:

Τα παιδιά με την καθοδήγησή μας επιλέγουν λέξεις από τον πίνακα και φτιάχνουν προτάσεις προφορικά ή γραπτά. Κάνουν επίσης συνδυασμούς λέξεων από διαφορετικά πλαίσια ή επινοούν νέους, σχετικούς όμως με το θέμα. Με τον τρόπο αυτό δημιουργούμε ένα οικείο περιβάλλον, όπου διαφαίνεται μάλιστα η προσδοκία να μετατραπεί η ενότητα σε χώρο διασταύρωσης της προηγούμενης γνώσης με τη νέα. Πριν ανοίξουμε τα βιβλία ρωτάμε επίσης τα παιδιά να μας πουν τι περιμένουν να μάθουν στο νέο μάθημα και σημειώνουμε στον πίνακα μια φράση του κάθε παιδιού. Στη συνέχεια παρατηρούν τα σκίτσα της ενότητας και μιλούν γι' αυτά. Η λεπτομερής παρατήρησή τους και η διερεύνηση της σχέσης που υπάρχει ανάμεσα σ' αυτές και στον λόγο των προσώπων ή, γενικότερα, στο περιεχόμενο της ενότητας προάγουν τον προφορικό λόγο και εισάγουν τα παιδιά στις καθαρά γνωστικές δραστηριότητές.

Στο **βιβλίο του μαθητή** υπάρχουν αρκετά κείμενα ποικίλων δομών και λειτουργικότητας. Τα κείμενα επικοινωνιακού τύπου έχουν απλή σύνταξη και προέρχονται από τον

1. Μπορεί να αφορά τόσο στο σχολείο της χώρας διαμονής, όσο και βιβλία, όπως το *Μιλώ και γράφω Ελληνικά στις γειτονιές του κόσμου*.

αυθεντικό παιδικό λόγο, έτσι όπως τον συναντούμε σε διάφορα παιδικά περιοδικά ή έντυπα των σχολείων. Ενθαρρύνουν τα παιδιά να μιλήσουν για τα αγαπημένα τους μαθήματα και λειτουργούν ως έναυσμα για την παραγωγή του προφορικού λόγου.

Το κείμενο «Κοίτα πόσα μαθήματα έχουμε!» αφηγείται τον φανταστικό διάλογο μιας μαθήτριας με το κουδούνι, που θεωρείται στην εξέλιξη της ιστορίας ένας από τους κύριους ρυθμιστές του σχολικού προγράμματος! Η **προσωποποίηση** παρέχει στα παιδιά, έμμεσα, την ευχέρεια να δημιουργήσουν και δικά τους σχολικά στιγμιότυπα, στα οποία θα πρωταγωνιστούν αντικείμενα και άνθρωποι, δημιουργώντας έτσι απροσδόκητες, χιουμοριστικές καταστάσεις θεατρικού διαλόγου!

Στη σφαίρα του φανταστικού, επίσης, κινείται η εικονογραφημένη ιστορία «Η Σάρα και η Μάρα», όπου οι γάτες βλέπουν και σχολιάζουν *με τη δική τους ματιά* όσα συμβαίνουν μέσα στο σχολείο, μια και είναι συμβολικοί εκπρόσωποι μιας κοινωνίας, που δεν έχει τον ίδιο πολιτισμό με το δικό μας και τις ίδιες καθημερινές συνήθειες. Το συγκεκριμένο comic είναι χαρακτηριστικό παράδειγμα καταστάσεων, στις οποίες το χιούμορ και το γέλιο απορρέει από τον διαφορετικό τρόπο θέασης προσώπων, γεγονότων, στάσεων και συμπεριφορών.

Οι ασκήσεις κατανόησης στο βιβλίο του μαθητή έχουν στόχο να αποσαφηνίσουν τα χαρακτηριστικά των ζώων και των χώρων που προκάλεσαν το γέλιο. Το ποίημα είναι μόνο για τραγούδι. Πυρηνικά κείμενα, από τα οποία αντλούνται παραδείγματα για τη διδασκαλία της Γραμματικής και της λεκτικής πράξης, θεωρούνται το «Κοίτα πόσα μαθήματα έχουμε!» και το «Η Σάρα και η Μάρα». Από τα υπόλοιπα είναι δυνατόν να γίνει επιλογή.

Στο **τετράδιο δραστηριοτήτων**, οι ασκήσεις κατανόησης, συμπλήρωσης λέξεων, καθοδηγούμενης γραπτής διατύπωσης προσωπικών εμπειριών από το σχολείο εξυπηρετούν την κλιμακούμενη εμπέδωση του **λεξιλογίου** και των **χρήσιμων εκφράσεων**.

Από το βασικό πυρηνικό κείμενο της ενότητας μπορούμε να αντλήσουμε παραδείγματα, στα οποία φαίνεται η μορφολογία των ρημάτων της ενεργητικής φωνής στον ενεστώτα και οι βασικές του λειτουργικές χρήσεις, **επαναλαμβανόμενη συνήθεια** και **εξελισσόμενη ενέργεια**. Η εμπέδωση της λειτουργίας του ενεστώτα γίνεται με τη βοήθεια των ποικίλων **χρονικών δεικτών** (επιρρημάτων και επιρρηματικών εκφράσεων).

Κατά τη διδασκαλία της λεκτικής πράξης: **εκφράζω** τον **ενθουσιασμό** μου ή τη **δυσανεξία** μου για ένα γεγονός ή μια κατάσταση, αντλούμε παραδείγματα από τα κείμενα «Κοίτα πόσα μαθήματα έχουμε!» και «Η Σάρα και η Μάρα».

Οι τελευταίες ασκήσεις, όπως οι λύσεις των **αινιγμάτων** και του **σταυρόλεξου** ή η σωστή απάντηση στα **ανέκδοτα**, βοηθούν τα παιδιά να αξιολογήσουν την κατοχή γνώσεων, που έχουν αποκτηθεί ήδη στο σχολείο.

Τέλος, η παραγωγή γραπτού λόγου σχετίζεται με προσωπικές εμπειρίες από το σχολείο. Τα κείμενα που θα κρίνουμε κατάλληλα μπορούμε να τα στέλνουμε στη μονάδα παραγωγής διδακτικού υλικού στο Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ.! **Μας περιμένουν!**

Δεν ξεχνάμε να ρίχνουμε και μια ματιά στον πίνακα! Διδάξαμε, άραγε, κάτι από αυτά που περιέμεναν τα παιδιά;

Ενότητα 3η: «Ο καλός ο φίλος στο γράμμα ... φαίνεται»

Γενικοί στόχοι

- Να αναδειχθούν οι δυνατότητες επικοινωνίας που προσφέρει ένα γράμμα στη συνήθη ή στην ηλεκτρονική του μορφή.
- Να αναπτυχθεί η επικοινωνία ανάμεσα στα ελληνόπουλα που ζουν σε διάφορες χώρες του κόσμου και τα συνδέει η διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας.

Ειδικοί στόχοι

1. Κοινωνικοπολιτισμικοί στόχοι

- Να αναδειχθεί η πολιτισμική, κοινωνική και ιστορική διάσταση της αλληλογραφίας, η οποία μειώνει τις αποστάσεις τόπου και χρόνου και βοηθά τους ανθρώπους να επικοινωνούν μεταξύ τους, να μαθαίνουν αμοιβαία τα νέα της ζωής τους και να διατηρούν ζωντανή τη μνήμη και τη φιλία μεταξύ τους.
- Να αναγνωρισθεί η συμβολή της αλληλογραφίας:
 - α. στην αναπλήρωση του κενού, που ένιωθε ο μετανάστης, όταν έφευγε από την πατρίδα του και
 - β. στη διαπολιτισμική επικοινωνία, αφού η ανταλλαγή πληροφοριών για την καθημερινή ζωή περιέχει και λεπτομέρειες για τα ενδιαφέροντα των παιδιών και τον «διαφορετικό» τρόπο ζωής από τόπο σε τόπο.
- Να αναδειχθεί η αναγκαιότητα της αλληλογραφίας στη σύγχρονη εποχή που χαρακτηρίζεται από έντονη κινητικότητα.

2. Γλωσσικοί στόχοι

- Να κατανοηθεί η διάρθρωση του κειμένου και η ταξινόμηση των πληροφοριών σε ένα γράμμα.
- Να μάθουν τα παιδιά σε ποια σημεία εστιάζεται η προσοχή του γράφοντος και ποιες βασικές πληροφορίες για τη ζωή του και τα ενδιαφέροντά του μεταφέρει στα γράμματα προς τους/τις φίλους/ες.
- Να κατακτηθεί το βασικό λεξιλόγιο της ενότητας που αφορά στην αφήγηση της καθημερινής ζωής και την περιγραφή των ατομικών ενδιαφερόντων.
 - Να κατανοηθεί και να εμπεδωθεί η διδασκαλία των κυρίων ονομάτων.
 - Να κατανοηθεί ο μηχανισμός της σύνθεσης και της παραγωγής λέξεων με ρίζα γρα (φ-).

Μεθοδολογία

Η αλληλογραφία είναι μια από τους προσφιλέστερους τρόπους επικοινωνίας των ανθρώπων σε όλες τις εποχές. Η εφεύρεση των τηλεφωνικών συνδιαλέξεων απείλησε για ένα διάστημα τον προσωπικό χαρακτήρα της ανταλλαγής των γραμμάτων. Η εμφάνιση του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, όμως, υπόσχεται στην αλληλογραφία νέα ακμή!

Πολύ παραστατική αφόρμηση, για να μπούμε στον κόσμο της αλληλογραφίας, μας δίνει το σκίτσο που υπάρχει στο τέλος της ενότητας στο βιβλίο του μαθητή. Ερωτήσεις, όπως,

- ποιος είναι ο κύριος της εικόνας και τι κάνει;
- από πού ξεκίνησε και προς τα πού πηγαίνει;
- πού πατάει;
- τι κρατάει;
- γιατί είναι βιαστικός;

ανακαλούν το σχετικό λεξιλόγιο της ενότητας «Θέλω να γίνω ...», από το βιβλίο *Μιλώ και γράφω Ελληνικά στις γειτονίες του κόσμου*, και προετοιμάζουν την ατμόσφαιρα διδασκαλίας του θέματος της **αλληλογραφίας**. Χρήσιμο είναι να σημειωθούν πάλι μέσα σε πλαίσια οι λέξεις που θα ειπωθούν στη συζήτηση:

ταχυδρόμος
ταχυδρομείο
γραμματόσημο

γράμμα

τα νέα

γράφω
στέλνω
παίρνω
διαβάζω
μαθαίνω

Στη συνέχεια, τα παιδιά παρατηρούν ένα πραγματικό γράμμα ή μια κάρτα που έχουμε πάρει από συγγενικό ή φιλικό μας πρόσωπο. Βλέπουν το σημείο, όπου γράφεται η ημερομηνία, πώς προσφωνείται το πρόσωπο που παίρνει το γράμμα και πού γράφεται η προσφώνηση.

Στο **βιβλίο του μαθητή** υπάρχουν διάφοροι τύποι γραμμάτων. Τα περισσότερα προέρχονται από τον περιοδικό τύπο και έχουν τις στερεότυπες πληροφορίες για την προσωπικότητα του παιδιού, που ζητά να γνωρίσει άλλα παιδιά μέσα από την αλληλογραφία. Η αλληλογραφία των παιδιών από το Ρέθυμνο και το Μόντρεαλ υπεισέρχεται σε λεπτομέρειες που αφορούν στη ζωή στις δύο πόλεις, στους φίλους που έχουν, στα σχολεία που πηγαίνουν. Η διαπολιτισμική διάσταση της αλληλογραφίας θα συζητηθεί ιδιαίτερα με τα παιδιά και θα τονιστεί η χρησιμότητά της, γιατί περιέχει για τον «μικρόκοσμο του άλλου» πολύ χρήσιμες πληροφορίες, που αδυνατεί να τις δώσει το οποιοδήποτε βιβλίο γεωγραφίας ή ιστορίας. Στα γράμματα που στέλνονται σε μακρινά μέρη εσωκλείονται συνήθως και φωτογραφίες, για να γνωρίσει ο παραλήπτης του γράμματος τον αποστολέα στη νέα του ζωή. Αυτή την αγαπημένη συνήθεια αντικατοπτρίζουν και οι φωτογραφίες του Λουκά! Το γράμμα στον συγγραφέα Ευγένιο Τριβιζά και η απάντησή του παρουσιάζουν τη διαφορά ανάμεσα στην πραγματική και τη φανταστική αλληλογραφία. Θα προσεχθεί, ιδιαίτερα, πώς κρύβεται ο συγγραφέας μέσα στο πλασματικό περιβάλλον των διηγημάτων του και αποφεύγει να αποκαλυφθεί!

Στο **τετράδιο δραστηριοτήτων**, οι ασκήσεις κατανόησης, συμπλήρωσης λέξεων, καθοδηγούμενης γραπτής διατύπωσης προσωπικών εμπειριών από την αλληλογραφία εξυπηρετούν την κλιμακούμενη εμπέδωση του **λεξιλογίου** και των **χρήσιμων εκφράσεων**.

Με τη συμπλήρωση του ονομαστικού **καταλόγου** επιτυγχάνεται η ταξινόμηση των στοιχείων του παραλήπτη, που είναι απαραίτητα για τη διεκπεραίωση της αλληλογραφίας.

Η **σύνθεση** ή η **παραγωγή** λέξεων με ρίζα το **-γρα(φ)-** συναντά ξανά το λεξιλόγιο της αλληλογραφίας. Καλό είναι να συνδεθεί η συγκεκριμένη ρίζα με το πολιτισμικό και διαπολιτισμικό φορτίο της επικοινωνίας που μεταφέρει.

Βασικά πυρηνικά κείμενα της ενότητας είναι τα γράμματα του Γιάννη, του Προμηθέα και του Λουκά, από τα οποία αντλούμε τα παραδείγματα για τη διδασκαλία της μορφολογίας και της λειτουργίας των **κυρίων ονομάτων**.

Τα ίδια κείμενα δίνουν τα παραδείγματα **μορφής** και **περιεχομένου** του γράμματος.

Στην ενότητα θα τονιστεί ιδιαίτερα ο ρόλος της αλληλογραφίας στη διατήρηση των δεσμών της φιλίας και της συγγένειας. Θεωρούμε, λοιπόν, σκόπιμο να αναζητήσει το κάθε παιδί στο αρχείο της οικογένειάς του γράμματα από την Ελλάδα, να φέρει ένα αντιπροσωπευτικό στο μάθημα για να μελετήσουν τη γραφή, την ορθογραφία, να διαβάσουν τις ειδήσεις που γράφονται κτλ. Με τον τρόπο αυτό βιώνεται η αλληλογραφία ως ιστορική πηγή της οικογένειας, της εποχής και της ομογένειας γενικότερα.

Παροτρύνετε, τέλος, τα παιδιά να γράφουν στο Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ!

Και μην ξεχνάτε πως:

γράμματα πάνε κι έρχονται Ελληνικά στον κόσμο!

Εμείς τα περιμένουμε!

Ενότητα 4η: «Η Μάγια»

Γενικοί στόχοι

- Να γνωρίσουν τα παιδιά το ποίημα του Οδυσσέα Ελύτη «Η Μάγια» και ένα μύθο των Ιθαγενών της Αυστραλίας για το φεγγάρι.
- Να κατανοήσουν την ποιητική και τη μυθική αντίληψη για τον κόσμο που μας περιβάλλει.

Ειδικοί στόχοι

1. Κοινωνικοπολιτισμικοί στόχοι

- Να κατανοηθεί το πολιτισμικό σύμπαν και η αναπαράσταση της ελληνικής φύσης μέσα στο ποίημα του Οδυσσέα Ελύτη.
- Να διερευνηθούν οι ομοιότητες και οι διαφορές που εντοπίζονται στα δύο κείμενα και αφορούν στον τρόπο με τον οποίο οι άνθρωποι προσλαμβάνουν και αντιμετωπίζουν τα ουράνια σώματα.
- Να αναδειχθεί η λογοτεχνική παράδοση που έχει δημιουργηθεί γύρω από τα άστρα και το φεγγάρι.

2. Γλωσσικοί στόχοι

- Να κατανοηθεί η λεκτική διατύπωση της προσωποποίησης και στα δυο κείμενα.
- Να κατακτηθεί το βασικό λεξιλόγιο της ενότητας, που αποτελείται από λέξεις των κειμένων, υψηλής συχνότητας στην καθημερινή ομιλία, καθώς και από χρήσιμες εκφράσεις.
- Να εμποδωθεί η λεκτική πράξη, *τι λέω σε ένα φίλο ή σε μια φίλη, όταν τον/την συναντώ μετά από καιρό.*
- Να καλλιεργηθεί η δεξιότητα της αφήγησης προσωπικού μύθου με θέμα τα ουράνια σώματα.

Μεθοδολογία

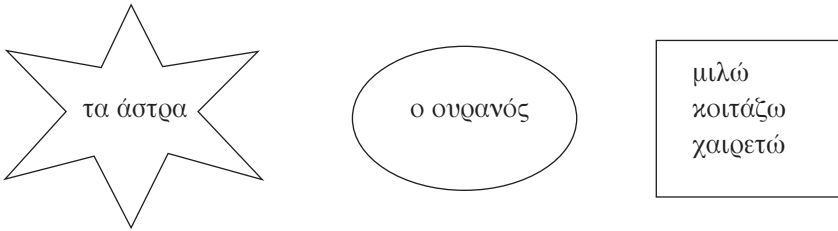
Εδώ γίνεται πρόταση διδασκαλίας ποιητικού κειμένου στην *Ελληνική* ως Δεύτερη Γλώσσα. Επιλέξαμε τη «Μάγια», γιατί το κείμενο διατυπώνεται με απλές προτάσεις, ο διάλογος έχει αμεσότητα, είναι σχεδόν καθημερινός, και, γενικά, παρουσιάζεται η άνετη, η φιλική σχέση του ανθρώπου με τα άστρα και τη φύση. Επειδή το κείμενο αναφέρεται στα ουράνια σώματα, το συγκρίνουμε με ένα μύθο από την Αυστραλία, που δείχνει πώς αντιλαμβάνονται οι ιθαγενείς (τι πιστεύουν για) τις διάφορες επαναλαμβανόμενες όψεις του φεγγαριού κατά τη διάρκεια ενός μήνα.

Πολύ παραστατική αφόρμιση, για να μπούμε στην παραμυθένια ατμόσφαιρα της ενότητας, μας δίνουν τα σκίτσα που συνοδεύουν και τα δυο κείμενα της ενότητας στο βιβλίο του μαθητή. Ερωτήσεις, όπως,

- Ποιος είναι ο κύριος της εικόνας;

- Τι δουλειά κάνει, άραγε;
- Πού κοιτάζει;
- Τι μπορεί να λέει;
- Προσέξτε τις δυο εικόνες: υπάρχουν ομοιότητες ή διαφορές;

προετοιμάζουν την εισαγωγή στην ατμόσφαιρα των κειμένων. Επί πλέον δημιουργούν την περιέργεια στα παιδιά να δουν κατά πόσον οι υποθέσεις τους προσεγγίζουν ή όχι το νόημα των κειμένων. Από τη συζήτηση συγκρατούμε ορισμένες λέξεις, που μπορεί να είναι και οι παρακάτω:

Μπορούμε επίσης να ακούσουμε δυο φορές τη μελοποίηση που έκανε ο Μίκης Θεοδωράκης στο ποίημα του Οδυσσέα Ελύτη "η Μάγια": την πρώτη, για να απολαύσουμε τη μουσική και τη δεύτερη, για να σημειώσουν τα παιδιά στο τετράδιό τους τις πιο γνωστές λέξεις που άκουσαν.

Η ανάγνωση και των δυο κειμένων γίνεται από τον/την δάσκαλο/δασκάλα, προσέχοντας ιδιαίτερα κατά την απαγγελία του ποιήματος να αποδοθεί η αμεσότητα και η ζωντάνια του διαλόγου της Πούλιας με τον γεωργό και, κατά την ανάγνωση του μύθου, η αυξανόμενη ένταση κατά την πορεία προς τη σύγκρουση του φεγγαριού με τον ήλιο. Οι απαιτήσεις πρόσληψης του νοήματος δεν ξεπερνούν τις ερωτήσεις κατανόησης που υπάρχουν στο βιβλίο του μαθητή και στο τετράδιο των δραστηριοτήτων. Οι **εκφράσεις** στο τέλος του λεξιλογίου δίνουν την κυριολεκτική και τη μεταφορική σημασία που αποκτούν από τα συμφραζόμενά τους δύο βασικά ρήματα της ελληνικής γλώσσας: το **έχω** και το **βγάζω** ή **βγάνω**.

Στο **τετράδιο δραστηριοτήτων**, οι ασκήσεις κατανόησης περιορίζονται σε κλειστές ερωτήσεις, επειδή είναι δύσκολη η ερμηνευτική προσέγγιση των κειμένων και η ανάπτυξη γραπτών προτάσεων κατανόησης.

Οι ασκήσεις, που έχουν ως αντικείμενο τη διερεύνηση του ημερολογίου, βοηθούν το παιδί να καταλάβει σε ποια γεωφυσικά φαινόμενα οφείλονται οι διαδοχικές αλλαγές που διαπιστώνουν οι άνθρωποι στην όψη του φεγγαριού κάθε μήνα. Έτσι συνειδητοποιείται σταδιακά η μετάβαση από τη μυθική αντίληψη της δημιουργίας των ουρανίων σωμάτων στην επιστημονική ερμηνεία των φαινομένων.

Η διδασκαλία και εμπέδωση της λεκτικής πράξης μπορεί να γίνει και με τη μετατροπή του ποιήματος σε θεατρικό παιχνίδι ή δραματικό διάλογο.

Οι πλούσιες σε φαντασία εικόνες βοηθούν στην εικαστική αναπαράσταση των κειμένων (άσκηση 5), στην παντομίμα ή στη δραματοποίηση (άσκηση 6) και στην παραγωγή φανταστικού αφηγήματος (άσκηση 9).

Γενικά, η διδασκαλία της ενότητας δίνει προτεραιότητα στην αισθητική απόλαυση και τη συναισθηματική πληρότητα του παιδιού. Γι' αυτό, λοιπόν, ενδείκνυται να ακουστούν ελληνικά ή ξένα τραγούδια με θέμα το φεγγάρι στο τέλος του μαθήματος (π. χ. τα τραγούδια του Μάνου Χατζηδάκι σε στίχους του Νίκου Γκάτσου: «Το φεγγάρι είναι κόκκινο...» ή «Πάμε μια βόλτα στο φεγγάρι...»)

Ενότητα 5η: «Στην υγεία της ειρήνης»

Γενικοί στόχοι

- Να παρουσιάσουμε μια τυπική συναισθηματική κατάσταση των παιδιών για τον τρόπο που κατανοούν τη γιορτή της 28ης Οκτωβρίου.
- Να δημιουργήσουμε μέσα από τα κείμενα μια ευχάριστη ατμόσφαιρα, η οποία προωθεί ένα κλίμα συμφιλίωσης και αλληλοκατανόησης.
- Να προσεγγίσουμε την εορτή της 28ης Οκτωβρίου ως μια ευκαιρία να αντιπαραβάλουμε τη φρόνη του πολέμου με την αξία της ειρήνης.
- Να μιλήσουν οι μαθητές για τις εθνικές εορτές της χώρας που ζουν.

Ειδικοί στόχοι

1. Κοινωνικοπολιτισμικοί στόχοι

Ο τίτλος της ενότητας, «Στην υγεία της ειρήνης», υποδηλώνει ότι ο εορτασμός της 28ης Οκτωβρίου προσεγγίζεται ως ευκαιρία για την προώθηση της παιδαγωγικής της ειρήνης.

Η εθνική εορτή δεν είναι μόνο αναπαράσταση του παρελθόντος, αλλά και προοπτική για το μέλλον· για τον λόγο αυτό δεν προσεγγίζουμε την ιστορία ως μουσειακό έκθεμα. Ειδικότερα, με τα κείμενα της ενότητας επιδιώκουμε:

- να καταλάβουν τα παιδιά ότι ο πόλεμος στην πραγματικότητα δεν έχει νικητές και ηττημένους, αλλά όσοι εμπλέκονται σε αυτόν αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα. Το πρώτο κείμενο αποσκοπεί σε αυτόν ακριβώς τον στόχο.
- Να μιλήσουν τα παιδιά για τις εθνικές εορτές των χωρών που διαμένουν και για τον λόγο που η χώρα αυτή έχει καθιερώσει τις συγκεκριμένες εθνικές της εορτές.

2. Γλωσσικοί στόχοι

Ο σχεδιασμός του διδακτικού υλικού προβλέπει ότι στις ενότητες με εορταστικό περιεχόμενο δεν θα συμπεριλαμβάνεται συστηματική διδασκαλία γλωσσικών φαινομένων. Για τον λόγο αυτό περιορίζεται μόνο στην παραγωγή ουσιαστικών από ρήματα, στον εμπλουτισμό του λεξιλογίου των μαθητών σχετικά με την επέτειο της 28ης Οκτωβρίου και στη διάκριση των βασικών όρων της πρότασης. Συγκεκριμένα, γλωσσικοί στόχοι της ενότητας είναι:

- Εμπλουτισμός του λεξιλογίου των μαθητών με λέξεις που σχετίζονται με τον εορτασμό της 28ης Οκτωβρίου.
- Διάκριση, προσδιορισμός και ταξινόμηση των βασικών όρων της πρότασης: ονοματικό και ρηματικό σύνολο.
- Επινόηση και παραγωγή ορθών γραμματικά προτάσεων με όλους τους δυνατούς τρόπους διάταξης του ονοματικού και ρηματικού συνόλου.

Μεθοδολογία

Ο εορτασμός της εθνικής επετείου προσφέρεται κυρίως για συζήτηση και για προβληματισμό γύρω από τη σημασία της εορτής. Παράλληλα, προσφέρεται και ο απαιτούμενος χρόνος στον δάσκαλο και στους μαθητές να μιλήσουν για την οργάνωση της γιορτής στο σχολείο τους.

Ως προς το πρώτο σκέλος, ο δάσκαλος έχει τη δυνατότητα να προβληματίσει τους μαθητές του για τη σημασία της 28ης Οκτωβρίου και την αναγκαιότητα της ειρήνης. Το πρώτο κείμενο της ενότητας παρουσιάζει δύο παππούδες, οι οποίοι κατάγονται από χώρες, που στο παρελθόν βρέθηκαν αντιμέτωπες μεταξύ τους. Σήμερα, όμως, τα ίδια πρόσωπα μιλούν για τον εγγονό τους, απολαμβάνουν από κοινού την παρέλαση και αναγνωρίζουν την αξία της ειρήνης. Με ερωτήσεις κατανόησης γύρω από το κείμενο αυτό μπορούμε να επεκτείνουμε τη συζήτηση και τον προβληματισμό των μαθητών σε θέματα, όπως αλληλοκατανόηση των λαών, διεθνής συνεργασία κ. ά. Προς αυτό αποσκοπεί και το δεύτερο κείμενο της ενότητας με τον τίτλο : «Πόλεμος και ειρήνη». Οι ερωτήσεις κατανόησης στο τέλος αυτού του κειμένου είναι ενδεικτικές του κλίματος που πρέπει να έχει η συζήτηση στην τάξη. Χαρακτηριστικό και των δύο κειμένων είναι ότι καταλήγουν με την επισήμανση της αναγκαιότητας της ειρήνης.

Ως προς το δεύτερο σκέλος, οι φωτογραφίες από τον εορτασμό της 28ης Οκτωβρίου στον Καναδά προσφέρουν τη δυνατότητα να μιλήσουν οι μαθητές για τον τρόπο που οι ομογενείς μας εορτάζουν την επέτειο. Ο δάσκαλος μπορεί να επεκτείνει τη συζήτηση σε θέματα που σχετίζονται με την οργάνωση της εορτής στο σχολείο τους ή στον τρόπο που το σχολείο και η τάξη τους θα συμμετάσχουν στις εκδηλώσεις της κοινότητας.

Διευρυμένο λεξιλόγιο

Το βασικό λεξιλόγιο, που υπάρχει στο βιβλίο του μαθητή, ο διδάσκων μπορεί να το διευρύνει με συνώνυμες και συγγενικές λέξεις. Οι λέξεις αυτές, σε συνεργασία με τα παιδιά, μεταφράζονται, όπως πάντα στη γλώσσα της χώρας διαμονής. Το ίδιο μπορεί να γίνει και για τις ρηματικές φράσεις. Π.χ

σημαία	→	η γαλανόλευκη
του		Γιάννη
στην υγεία της		ειρήνης
του		παιδιού
υποφέρω	→	δυστυχώ
νιώθω συγκίνηση	→	συγκινούμαι

Ενότητα 6η: «Πο πο, μυρωδιές!»

Γενικοί στόχοι

- Να προβληθεί η ελληνική κουζίνα,
- Να προβληματιστούν οι μαθητές για την ποιότητα της διατροφής τους στην κοινωνία της αφθονίας.
- Να προβληματιστούν, αλλά και να ψυχαγωγηθούν οι μαθητές με τις διατροφικές συμπεριφορές των μικρών παιδιών στην κοινωνία της αφθονίας.

Ειδικοί στόχοι

1. Κοινωνικοπολιτισμικός στόχος

Να κατανοήσουν τα παιδιά ότι η πρόσκληση σε γεύμα και η ανταλλαγή συνταγών μαγειρικής είναι ευκαιρίες κοινωνικών σχέσεων μεταξύ των ανθρώπων που προέρχονται από διαφορετικούς πολιτισμούς.

2. Γλωσσικοί στόχοι

- Διάκριση της προστακτικής έγκλισης από τις άλλες εγκλίσεις.
- Προσδιορισμός των καταλήξεων της προστακτικής στον συνοπτικό και μη συνοπτικό τρόπο της ενεργητικής φωνής.
- Προσδιορισμός του λειτουργικού ρόλου της κλητικής πτώσης σε σχέση με την χρήση της προστακτικής έγκλισης.
- Παραγωγή ορθών γραμματικά προτάσεων χρησιμοποιώντας την προστακτική έγκλιση.
- Επινόηση προτάσεων με σκοπό την εμπέδωση της «προσταγής» και της «παράκλησης» ως λεκτικής πράξης.

Μεθοδολογία

Το περιεχόμενο της ενότητας σχετίζεται με τις διατροφικές συνήθειες της ελληνικής οικογένειας. Ο διδάσκων μπορεί να αξιοποιήσει τα κείμενα της ενότητας ανάλογα με τον διδακτικό χρόνο που έχει στη διάθεσή του, και τις δυνατότητες των μαθητών του. Για τον λόγο αυτό προτάσσονται τα κείμενα: «Πο πο, μυρωδιές» και «Η συνταγή της κυρίας Άννας», τα οποία είναι προσιτά στον μέσο μαθητή, ενώ το κείμενο «Τα βάσανα του Άκη» είναι περισσότερο απαιτητικό. Οι διδακτικές συνθήκες θα υπαγορεύσουν στον διδάσκοντα τα κείμενα που θα επιλέξει. Ανεξάρτητα από την επιλογή του εκπαιδευτικού, όλα τα κείμενα εμπεριέχουν τα γραμματικά φαινόμενα που διδάσκονται στην ενότητα. Η επικοινωνιακή κατάσταση, που προβάλλεται στην ενότητα μέσω του κειμένου «Πο πο, μυρωδιές», πρέπει να αξιοποιηθεί από τον εκπαιδευτικό, ώστε οι μαθητές να μιλήσουν βιωματικά για τις κοινωνικές σχέσεις της οικογένειάς τους με οικογένειες της χώρας διαμονής, καθώς και για τις διατροφικές συνήθειες τόσο της οικογένειάς τους, όσο και της χώρας που ζουν. Το κείμενο με τον τίτλο «Τα βάσανα του Άκη» χαρακτηρίζεται για το χιούμορ του και για την απλότητα με την οποία προσεγγίζει την παιδική δυσθυμία

σχετικά με το φαγητό. Αν ο διδακτικός χρόνος το επιτρέπει, οι μαθητές μπορούν να δραματοποιήσουν το κείμενο ή να μιλήσουν για τις δικές τους διατροφικές συνήθειες.

Ως προς τη Γραμματική: Η ενότητα διδάσκει τη λεκτική πράξη «παράκληση - προσταγή» μέσα από τη γραμματική κατηγορία της προστακτικής και της υποτακτικής έγκλισης. Η διδακτική προσέγγιση του παραπάνω γραμματικού φαινομένου γίνεται με την επισήμανση όλων των γραμματικών τύπων της προστακτικής που βρίσκονται στο κείμενο «*Η συνταγή της κυρίας Άννας*». Σ' αυτό, άλλωστε, αποσκοπεί και η άσκηση 3, η οποία ζητά από τον μαθητή να διακρίνει τους τύπους αυτούς στο κείμενο και να τους καταγράψει. Στη συνέχεια, ο διδάσκων πρέπει να προσδιορίσει τις καταλήξεις της προστακτικής στον συνοπτικό και μη συνοπτικό τύπο της ενεργητικής φωνής. Ως προς τον χαρακτήρα του θέματος, ο διδάσκων πρέπει να επισημάνει ότι, για να σχηματίσουμε τον συνοπτικό τύπο, πρέπει να χρησιμοποιήσουμε το θέμα του αορίστου. Σε περίπτωση που οι μαθητές δεν θυμούνται τον τρόπο σχηματισμού του αορίστου ενεργητικής φωνής που διδάχτηκαν στην γ' τάξη, τότε ο διδάσκων οφείλει να επαναλάβει τις γενικές αρχές σχηματισμού του. Μετά τον προσδιορισμό των καταλήξεων, ο εκπαιδευτικός συστηματοποιεί το φαινόμενο και επικεντρώνει την προσοχή των μαθητών του στον ανάλογο πίνακα που περιέχει το βιβλίο. Παράλληλα, στο βιβλίο δραστηριοτήτων έχει προβλεφθεί και η συστηματοποίηση ρημάτων που σχηματίζουν ανώμαλα την προστακτική, αλλά χρησιμοποιούνται συχνά στον καθημερινό λόγο. Η επικοινωνιακή περίσταση «*διαφημίσεις για γέλια*» αποσκοπεί να δείξει περισσότερο την παιγνιώδη διάσταση της διαφήμισης μέσα από τη χρήση της προστακτικής. Ο εκπαιδευτικός πρέπει να αναδείξει την αντιφατικότητα του μηνύματος που περιέχουν οι συγκεκριμένες διαφημίσεις: παράδειγμα, «*Σαχάρα*» - *δροσιά*. Επίσης, μπορεί να ζητήσει από τους μαθητές του να δημιουργήσουν παρόμοιου τύπου διαφημίσεις και να τις παρουσιάσουν στην τάξη. Η άσκηση απαιτεί από τον μαθητή την επινόηση προτάσεων που περιέχουν την έγκλιση της προστακτικής.

Η χρήση της κλητικής πτώσης είναι επίσης ένα γραμματικό φαινόμενο που συνδυάζεται με την προστακτική. Κρίθηκε απαραίτητο να διδαχτεί στην ενότητα αυτή, όχι μόνο από γλωσσολογικούς λόγους, αλλά και από λόγους αμιγώς ψυχοπαιδαγωγικούς: από έρευνες προκύπτει ότι οι μαθητές που μιλούν την Ελληνική ως δεύτερη γλώσσα, πολύ συχνά χρησιμοποιούν την ονομαστική αντί της κλητικής πτώσης. Πρόκειται, λοιπόν, για τη διδασκαλία ενός υποχρεωτικού δομικού σχήματος της ελληνικής γλώσσας, το οποίο θα πρέπει από νωρίς να εμπεδωθεί.

Τέλος, η άσκηση 7, 8, 9 αποσκοπεί στην εμπέδωση της προσταγής ή της παράκλησης μέσα από τη χρήση της υποτακτικής έγκλισης και των ρηματικών εκφράσεων που τη συνοδεύουν. Πρόκειται, δηλαδή, για ασκήσεις μετασχηματισμού της προστακτικής σε υποτακτική και απαιτούν από τον μαθητή γνωστική στρατηγική.

Διευρυμένο λεξιλόγιο

- τι μαγειρεύει ...; (κυριολεκτικά /μεταφορικά)
- κάνω διαφήμιση... (κυριολεκτικά/ μεταφορικά)
- κάνω σπατάλη...
- χάνω το χρώμα μου...

Ενότητα 7η: «Ζήτω το ποδήλατο!»

Γενικοί στόχοι

- Να παρουσιαστεί η σχέση των παιδιών με το ποδήλατο.
- Να κατανοηθεί η αναγκαιότητα του ποδηλάτου ως μεταφορικού μέσου φιλικού προς το περιβάλλον.
- Να ενθαρρυνθούν τα παιδιά να χρησιμοποιούν - όπου είναι δυνατόν - το ποδήλατο με υπευθυνότητα.
- Να μάθουν τον κώδικα οδικής κυκλοφορίας.
- Να διερευνηθεί η προοπτική χρήσης του ποδηλάτου.

Ειδικοί στόχοι

1. Κοινωνικοπολιτισμικοί στόχοι

- Να γίνει αντιληπτό ότι η μετακίνηση με το ποδήλατο συμβάλλει στην ανάπτυξη της επικοινωνίας και καλλιεργεί τη συντροφικότητα και την αλληλεγγύη μεταξύ των ποδηλατών.
- Να κατανοηθεί ότι το ποδήλατο συμβάλλει στην καθαριότητα της πόλης, εξαφανίζει την ηχορύπανση και διατηρεί το σώμα του ποδηλάτη σε καλή φυσική κατάσταση.
- Να αναδειχθεί η αμεσότητα που διατηρεί ο ποδηλάτης με το φυσικό και ανθρώπινο περιβάλλον του. Η ζωντανή αυτή επικοινωνία συμβάλλει και στην ψυχαγωγία του ατόμου.

2. Γλωσσικοί στόχοι

- Να ασκηθεί ο προφορικός λόγος μέσα σε επικοινωνιακές καταστάσεις, όπως είναι ο ορισμός μιας συνάντησης και οι συνομιλίες γύρω από τις βλάβες των ποδηλάτων, και να συζητηθεί η σχέση περιεχομένου και εικόνας.
- Να κατακτηθεί το βασικό λεξιλόγιο της ενότητας, που αναφέρεται στα μέρη του ποδηλάτου, στις λειτουργίες τους, στους χώρους που κινείται το ποδήλατο και στη σχέση του με τον άνθρωπο.
- Να εμπεδωθεί η συμφωνία του επιθέτου με το προσδιοριζόμενο ουσιαστικό.
- Να κατανοηθεί ο ρόλος των τοπικών επιρρημάτων ως δεικτών προσανατολισμού στο ευρύτερο περιβάλλον.
- Να κατανοηθεί η κυριολεκτική και μεταφορική χρήση των ρημάτων *ρίχνω* και *σκίζω*.
- Να εμπεδωθεί η λεκτική διατύπωση της *οδηγίας/εντολής* και της *απαγόρευσης*.

Μεθοδολογία

Τα τελευταία χρόνια προβάλλονται ολοένα και περισσότερο οι διαδρομές με τα ποδήλατα και οι πρωτοβουλίες των πολιτών να χρησιμοποιούν το ποδήλατο για να

μεταφέρονται στις δουλειές τους. Σχεδόν όλα τα παιδικά περιοδικά ποιότητας αφιερώνουν σελίδες στο ποδήλατο και κάνουν διαγωνισμούς με δώρα – βραβεία ποδήλατα. Μπορούμε να ξεκινήσουμε με αφορμή την ευρωπαϊκή μέρα χωρίς το αυτοκίνητο - «22 Σεπτεμβρίου, μέρα χωρίς αυτοκίνητα» - μια συζήτηση με τα παιδιά για το ποδήλατο κάνοντας ερωτήσεις όπως οι παρακάτω:

- ♦ Έχετε ποδήλατο;
- ♦ Πού το χρησιμοποιείτε;
- ♦ Πηγαίνετε βόλτες με την οικογένειά σας ή με τους φίλους σας;
- ♦ Ποια παιχνίδια με τα ποδήλατα σάς αρέσουν; οι «κόντρες», οι «σούζες», οι κανονικές βόλτες;

Τα πρώτα κείμενα στο **βιβλίο του μαθητή** εντάσσονται μέσα στην πλοκή του *πυρηνικού κειμένου με τίτλο* «Τους έκρουσαν τα ποδήλατα». Γι' αυτό θεωρείται σκόπιμο να διδαχθούν με τη σειρά τους. Θα τονιστεί, ιδιαίτερα, ότι μόνα τους τα παιδιά αναλαμβάνουν την ευθύνη να ελέγξουν την κατάσταση των ποδηλάτων τους για τη σχεδιαζόμενη εκδρομή, ότι αναπτύσσεται η συνεργασία μεταξύ του μεγάλου αδερφού και της μικρής αδερφής, για να επιδιορθωθεί το ποδήλατο και ότι τα παιδιά μένουν πιστά στο ραντεβού τους και δεν διασπούν τη συνοχή της παρέας, παρά την καθυστέρηση που παρατηρείται.

Η μικρή περιπέτεια των παιδιών, που μένουν στην ίδια πολυκατοικία, επιδιώκει να προκαλέσει τη συμμετοχή των μαθητών - αναγνωστών στην αναζήτηση των ποδηλάτων - κύριος στόχος είναι να μάθουν να διαβάζουν τον χώρο, χρησιμοποιώντας επιρρήματα που βοηθούν τον προσανατολισμό στον χώρο και τον εντοπισμό δρόμων ή οικημάτων που ψάχνουμε.

Το αίνιγμα και οι στίχοι για το ποδήλατο θα συζητηθούν στο μάθημα, γιατί στις προτεραιότητες της ενότητας είναι να αναδειχθεί η αντίληψη ότι «ο ίδιος ο άνθρωπος μετατρέπεται σε μηχανή», όταν κινεί το ποδήλατο και ότι καταναλώνεται ενέργεια με τη σωματική άσκηση.

Το ποίημα του Οδυσσέα Ελύτη, «Η ποδηλάτισσα», είναι μόνο για να ακουστεί μελοποιημένο. Τα παιδιά μπορούν να βρουν και άλλα ποιήματα, αυθεντικό λόγο ενηλίκων ή συνομηλίκων τους ποδηλατών, φωτογραφίες από τις «κούρσες» των ποδηλατικών αγώνων, αποκόμματα από περιοδικά, εικόνες από ζωγραφικούς πίνακες ή ιστορίες με θέμα το ποδήλατο και να δημιουργήσουν στο μάθημα ένα πλούσιο άλμπουμ, χρήσιμο υποστηρικτικό υλικό για την τάξη τους.

Στο **τετράδιο δραστηριότητας**, οι ασκήσεις κατανόησης των κειμένων, συμπλήρωσης λέξεων, συνδυασμού και διακρίβωσης νοηματικής σχέσης σε ζεύγη λέξεων εξυπηρετούν την κλιμακούμενη εμπέδωση του **λεξιλογίου** και των **χρήσιμων εκφράσεων**.

Με το ποδήλατο ως τρόπο ζωής συνδέονται η ανάγνωση του χώρου, η γνώση του κώδικα οδικής κυκλοφορίας και η χρήση των διαφόρων εξαρτημάτων του ποδηλάτου. Η εμπέδωση των γνώσεων αυτών, που συνδέονται και με την ασφάλεια του ποδηλάτη, επιτυγχάνεται με τους εξής τρόπους:

- α. γραπτές απαντήσεις σε ερωτήσεις (άσκηση 5),
- β. εμπέδωση της χρήσης των τοπικών επιρρημάτων και του ρόλου των στη διατύπωση οδηγιών προσανατολισμού (άσκηση 8),
- γ. διδασκαλία του κώδικα οδικής κυκλοφορίας και εμπέδωσή του με ασκήσεις που αναφέρονται στη λεκτική πράξη **οδηγία-εντολή και απαγόρευση** (ασκήσεις 9 και 10).

Οι δραστηριότητες 11 και 12 έχουν σκοπό να διερευνήσουν τις γνώσεις και τη στάση των παιδιών απέναντι στο ποδήλατο. Η επεξεργασία του ερωτηματολογίου θα γίνει από τα ίδια τα παιδιά που παίζουν στο εξής τον ρόλο του ερευνητή! Κι εμείς στο Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ. περιμένουμε τα αποτελέσματα!

Ενότητα 8η: «Καινούργιοι στη γειτονιά»

Γενικοί στόχοι

- Να συνειδητοποιηθεί ότι η «γειτονιά» συμβάλλει στη σύσφιξη των ανθρώπινων σχέσεων και στην καλλιέργεια δεσμών. Αποτελεί το άμεσο κοινωνικό περιβάλλον του ανθρώπου και του παιδιού ειδικότερα.
- Να αντιληφθούν οι μαθητές την πολυπολιτισμικότητα της γειτονιάς ως μια ευκαιρία επικοινωνίας με διαφορετικά πολιτισμικά πρότυπα. Το κείμενο *Η πολυκατοικία* έμμεσα παραπέμπει στην έννοια της πολυπολιτισμικότητας και της συνύπαρξης.
- Να γνωρίσουν τα παιδιά τις νέες συνθήκες που αντιμετωπίζει η οικογένεια, όταν μετακομίζει σε άλλη γειτονιά.
- Να κατανοήσουν ότι η ανάγκη για παιχνίδι συνδέει μεταξύ τους τα παιδιά, ακόμη κι αν η ζωή στην πολυκατοικία τα απομονώνει.

Ειδικοί στόχοι

1. Κοινωνικοπολιτισμικός στόχος

Ο τίτλος της ενότητας «Καινούργιοι στη γειτονιά», καθώς τα επιλεγμένα κείμενα στοχεύουν στην ανάδειξη της γειτονιάς των αστικών κέντρων ως σημείου επαφής και συναναστροφής των παιδιών. Το παιχνίδι αναδεικνύεται ως μια τυπική μορφή επικοινωνίας μεταξύ των παιδιών, τα οποία μπορούν ακόμη και σήμερα να υπερβαίνουν τα εμπόδια του σύγχρονου τρόπου ζωής. Το κείμενο, *Η πολυκατοικία*, έμμεσα παραπέμπει στην ανάγκη για κοινωνικότητα που έχει το παιδί και προβάλλει παράλληλα την ποικιλομορφία μιας γειτονιάς με τη συνύπαρξη ανθρώπων από διαφορετικούς πολιτισμούς.

Ο εκπαιδευτικός μπορεί με αφετηρία τις έμμεσες αναφορές του κειμένου να εμβαθύνει στον παραπάνω στόχο ρωτώντας τα παιδιά για τη γειτονιά τους, τους συγκατοίκους της πολυκατοικίας ή τους γείτονές τους, αν στην ίδια γειτονιά ζουν και άνθρωποι διαφορετικής καταγωγής, αν οι γονείς τους ή εκείνα ανταλλάσσουν επισκέψεις κ.λπ. Μέσα από τη συζήτηση και τον προβληματισμό των παιδιών, ο δάσκαλος αναδεικνύει όλο το φάσμα των σχέσεων, που μπορεί να αναπτυχθούν σε μια γειτονιά. Παράλληλα, βοηθά τους μαθητές να συνειδητοποιήσουν ότι η γειτονιά τους είναι μια μικρογραφία του κόσμου· στον ίδιο χώρο μπορούν και διαβιώνουν άνθρωποι από διαφορετικούς πολιτισμούς.

2. Γλωσσικοί στόχοι

- Να διακριθεί η συντακτική δομή του κατηγορουμένου και να ταξινομηθεί ως υποχρεωτικό δομικό σχήμα της Ελληνικής.
- Να προσδιοριστεί η λειτουργική σχέση του κατηγορουμένου – υποκειμένου.
- Να διακριθεί και να προσδιοριστεί η λειτουργία του επιθετικού προσδιορισμού.

- Να προσδιοριστεί το δομικό σχήμα σύνταξης σύνθετων προθέσεων (πάνω στον/στην/στο, πίσω από τον/την/το κ. ο. κ.).
- Η παραγωγή ορθών γραμματικά προτάσεων για την εμπέδωση της λεκτικής πράξης «*διαβάζω ένα χάρτη και δίνω πληροφορίες για τη θέση διαφόρων κτιρίων*».
- Εμπέδωση των δομών:

- από πού είσαι;
 - είμαι από +αιτιατική
 - πού μένεις;
 - μένω σε +αιτιατική

Μεθοδολογία

Το περιεχόμενο της ενότητας σχετίζεται με τη ζωή στις μεγάλες πόλεις και τις σχέσεις των ανθρώπων μεταξύ τους. Αφόρμηση για την ενότητα μπορεί να αποτελέσει ο τίτλος της «Καινούργιοι στη γειτονιά». Οι μαθητές μπορούν να μιλήσουν για τις φιλίες τους με τα γειτονόπουλα, τις σχέσεις με παιδιά άλλων εθνικοτήτων, για τις ασχολίες και τα παιχνίδια τους στον ελεύθερο χρόνο κ.λπ. Το βιβλίο του μαθητή χωρίζεται σε δύο υποενότητες. Στην πρώτη (*Παίζουμε κρυφτό, Η πολυκατοικία*) επιδιώκουμε να μιλήσει το παιδί για το οικείο του περιβάλλον, τη σχέση της γειτονιάς με τις ανθρώπινες σχέσεις, την πολυμορφία της γειτονιάς με τη συνύπαρξη ανθρώπων από διαφορετικές εθνότητες. Ιδιαίτερα, το δεύτερο κείμενο με τον τίτλο «Πολυκατοικία» αναφέρεται άμεσα στην πολυπολιτισμικότητα μιας γειτονιάς του Τορόντο.

Στη δεύτερη υποενότητα (*Ο Χούνης Χουχούνης ψόνισε για το καινούργιο του διαμέρισμα! Η τηλεόραση*) μέσω του χιούμορ επιδιώκουμε να κατανοήσει ο μαθητής τη σύνταξη των σύνθετων προθέσεων.

Στο σημείο αυτό πρέπει να επισημανθεί ότι στην πρώτη υποενότητα εμπεριέχονται όλα τα γραμματικά φαινόμενα που προβλέπεται να διδαχθούν. Η δεύτερη υποενότητα, λόγω της εποπτικότητας και του χιούμορ που τη διακρίνει, βοηθά τον μαθητή να κατανοήσει ευκολότερα τη σύνταξη επιρρημάτων με προθετικά σύνολα.

Ως προς τη Γραμματική: Αντλούνται παραδείγματα από τα κείμενα, «*Ο Χούνης Χουχούνης ψόνισε για το καινούργιο του διαμέρισμα! Η τηλεόραση*», για να διδαχθεί η σύνταξη των σύνθετων προθέσεων. Ως προς τη διδασκαλία των επιθετικών προσδιορισμών η άσκηση 4 λειτουργεί επαγωγικά και ο μαθητής μπορεί εύκολα να διακρίνει και να προσδιορίσει το δομικό σχήμα υποκειμένου-κατηγορουμένου. Παράλληλα, η διδασκαλία του επιθετικού προσδιορισμού παρουσιάζεται με εποπτικό τρόπο μέσω της επαγωγικής συλλογιστικής και ο μαθητής αυτενεργώντας καταλήγει στα συμπεράσματά του. Κατά την προσέγγιση όλων των γραμματικών φαινομένων, ο δάσκαλος μέσω διερευνητικών ερωτήσεων κινητοποιεί τους μαθητές στην προαγωγή της συλλογιστικής τους πορείας.

Διευρυμένο λεξιλόγιο

Ο δάσκαλος μπορεί να διευρύνει το βασικό λεξιλόγιο της ενότητας, λαμβάνοντας πάντα υπόψη του τις δυνατότητες και το επίπεδο των μαθητών του. Προτείνονται λοιπόν, οι ακόλουθες λέξεις ή φράσεις:

το σπίτι
 είναι δυο βήματα από
 την πόλη
 κάτω από το σπίτι μου
 ένα τετράγωνο
 πάνω από την πλατεία

Ενότητα 9η: «Η παρέα μας»

Γενικοί στόχοι

- Παρουσίαση της ζωής των παιδιών μέσα από την οπτική της παρέας.
- Εκμάθηση και κατάκτηση του βασικού λεξιλογίου, το οποίο χρησιμοποιείται στη συγκεκριμένη ενότητα. Αυτό επιτυγχάνεται με την παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου από τα παιδιά και αφορά την εμπειρία τους από τη δική τους παρέα.
- Διερεύνηση αξιών και στάσεων που σχετίζονται με την παρέα των παιδιών.
- Η ιδέα της παρέας εμπλουτίζεται με την παρουσία της μέσα από χιουμοριστικά σκίτσα, παιχνίδια, τραγούδι που έχουν ως σκοπό τη συμμετοχή του μαθητή.

Ειδικοί στόχοι

1. Κοινωνικοπολιτισμικοί στόχοι

- Να καταλάβουν οι μαθητές την πολυεθνικότητα ως χαρακτηριστικό όχι μόνο μιας κοινωνίας αλλά και μιας παρέας.
- Να συνειδητοποιήσουν πόσο ενδιαφέρον είναι να γνωρίζει και να κάνει παρέα κάποιος με άτομα από διάφορα μέρη της γης.

2. Γλωσσικοί στόχοι

- Να κατακτήσουν τα παιδιά το βασικό λεξιλόγιο της θεματικής ενότητας που αναφέρεται στην παρέα και στα ενδιαφέροντα των μελών της.
- Να εμπεδώσουν τη μορφολογία του εξακολουθητικού και στιγμιαίου μέλλοντα.
- Να μάθουν τις συνηθέστερες επικοινωνιακές δομές με τις οποίες, κατά πρώτον, «προτείνω – λέω τη γνώμη μου» και, κατά δεύτερο, «δίνω-παίρνω πληροφορίες» και «αφηγούμαι» (η τελευταία επικοινωνιακή πράξη εμφανίζεται μόνο μέσα σε άσκηση).

Μεθοδολογία

Στην πρώτη σελίδα εμφανίζεται μια ιστορία με σκίτσα για αφόρμηση (προφορικός λόγος). Το κείμενο με τίτλο, «Πού θα πάμε παρέα;», είναι το βασικό κείμενο της ενότητας σε μορφή διαλόγου. Πρωταγωνιστές είναι παιδιά που αποτελούν μια παρέα και που ορίζουν τόπο συνάντησης. Στο συγκεκριμένο κείμενο παρουσιάζεται το βασικό λεξιλόγιο της ενότητας και η χρήση του μέλλοντα μέσα στον καθημερινό λόγο. Οι πρωταγωνιστές του διαλόγου **προτείνουν, λένε τη γνώμη τους**. Η μικρή αναφορά στην «αντιπάθεια» μεταξύ αγοριών-κοριτσιών, μπορεί να γίνει αφόρμηση για συζήτηση μέσα στην τάξη. Τα ονόματα των πρωταγωνιστών του διαλόγου παραπέμπουν στην πολυεθνική παρέα (π.χ. Έλεν...).

Με τις **ασκήσεις παραγωγής προφορικού λόγου** επιδιώκουμε τα παιδιά να απομωιάσουν το βασικό λεξιλόγιο και να το χρησιμοποιήσουν σε εκφράσεις, που αφορούν

συγκεκριμένες επικοινωνιακές λειτουργίες: «προτείνω/λέω τη γνώμη μου», «δίνω - παίρνω πληροφορίες» και «αφηγούμαι».

Η ενότητα διδάσκει τον εξακολουθητικό και τον στιγμιαίο μέλλοντα. Με τις **ασκήσεις συμπλήρωσης** επιδιώκουμε τα παιδιά να εμπεδώσουν τη μορφολογία του εξακολουθητικού και του στιγμιαίου μέλλοντα.

Γενικά, με την **άσκηση παραγωγής προφορικού ή (και) γραπτού λόγου**, τα παιδιά καλούνται: α) να κάνουν συζήτηση πάνω στους τρεις χαρακτήρες της παρέας (επανάληψη του λεξιλογίου που αφορά την παρέα) και β) να φανταστούν ότι είναι ο πρωταγωνιστής του σκίτσου (η Πασχαλίτσα) και να χρησιμοποιήσουν μέλλοντα, όπως τους ζητάει η άσκηση.

Με την **αφιέρωση** σε ένα φίλο, επανέρχεται η ιδέα της παρέας.

Τέλος, **οι ψυχοκινητικές δραστηριότητες** έχουν σκοπό να δώσουν έμφαση στην ιδέα της παρέας.

Ιδέες για τον εκπαιδευτικό:

- Τα παιδιά μπορούν να μιλήσουν για τη δική τους παρέα (από ποιους αποτελείται, γιατί είναι μαζί, ποια είναι τα ενδιαφέροντά τους, ένα περιστατικό που θυμούνται από την παρέα τους).

-Το κείμενο με τίτλο «Τα παιδιά τα βρίσκουν μεταξύ τους» μπορεί να διδαχθεί προαιρετικά, ανάλογα με τα ενδιαφέροντα των μαθητών και τις ανάγκες της τάξης. Διαπολιτισμικό στοιχείο του κειμένου είναι τα ονόματα των παιδιών. Η ενότητα επιδιώκει να καλλιεργήσει τον προφορικό και τον γραπτό λόγο και οι ερωτήσεις κατανόησης στοχεύουν σ' αυτό.

Ενότητα 10η: «Χριστός γεννάται! Καινούργιος χρόνος έρχεται!

Γενικοί στόχοι

- Παρουσίαση της γιορτινής ατμόσφαιρας τις ημέρες των Χριστουγέννων, της Πρωτοχρονιάς και των Θεοφανείων.
- Εκμάθηση και κατάκτηση του βασικού λεξιλογίου, το οποίο χρησιμοποιείται στη συγκεκριμένη ενότητα. Αυτό επιτυγχάνεται με την παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου από τα παιδιά και αφορά ερωτήσεις του κειμένου και την προσωπική τους εμπειρία από συμμετοχή σ' αυτές τις γιορτές.

Ειδικοί στόχοι

1. Κοινωνικοπολιτισμικοί στόχοι

- Να βιώσουν οι μαθητές τον τρόπο ζωής κατά τις γιορτές του Δωδεκαημέρου στην Ελλάδα και σε άλλες χώρες.
- Να γίνει συζήτηση σχετικά με το ότι οι γιορτές αποτελούν μέρες ξεκούρασης και αφορμή για οικογενειακή ατμόσφαιρα ή συναντήσεις συγγενών.

2. Γλωσσικοί στόχοι

- Να κατακτήσουν τα παιδιά το βασικό λεξιλόγιο της θεματικής ενότητας.
- Να μάθουν τις συνηθέστερες επικοινωνιακές δομές, με τις οποίες επιτυγχάνεται η επικοινωνιακή λειτουργία «Δίνω ευχές».

Μεθοδολογία

Τα βασικά κείμενα έχουν ως στόχο να ζωντανέψουν τη γιορτινή ατμόσφαιρα τόσο στην Ελλάδα, όσο και σε άλλες χώρες. Παράλληλα, από θρησκευτική, λαογραφική, λογοτεχνική, πολιτισμική, βιοματική οπτική, γίνεται παρουσίαση του λεξιλογίου, που αφορά στις γιορτές αυτές. Η επιλογή των κειμένων που θα διδαχτούν εξαρτάται από το επίπεδο και τα ενδιαφέροντα των μαθητών της τάξης.

Η ενότητα επιδιώκει να καλλιεργήσει τον προφορικό λόγο και **οι ερωτήσεις κατανόησης** των κειμένων επιδιώκουν να καλλιεργήσουν την ομιλία και τη συζήτηση.

Με τις **ασκήσεις παραγωγής προφορικού λόγου και συνδυασμού λέξεων** επιδιώκεται η εμπέδωση του βασικού λεξιλογίου, που αφορά στις συγκεκριμένες γιορτές (Χριστούγεννα, Πρωτοχρονιά, Θεοφάνεια).

Η εμπέδωση της επικοινωνιακής λειτουργίας επιτυγχάνεται μέσα από παράθεση ευχών σε άλλες γλώσσες πέραν της ελληνικής, καθώς και με **παραγωγή γραπτού λόγου** («γράφω μία κάρτα»).

Τέλος, οι **ψυχοκινητικές δραστηριότητες** (ζωγραφική, συνταγές) έχουν τον εξής σκοπό: να μπουν τα παιδιά στο κλίμα των γιορτών με ελληνικά πολιτισμικά στοιχεία, αλλά και με στοιχεία από τη χώρα που ζουν.

Ενότητα 11η: «Ο Λαβύρινθος»

Γενικοί στόχοι

- Να γίνει γνωστός ο μύθος που συνδέεται με τις αρχαιότητες της Κνωσού.
- Να κατανοηθούν οι αιτίες του ταξιδιού του Θησέα στην Κρήτη.

Ειδικοί στόχοι

1. Κοινωνικοπολιτισμικοί στόχοι

- Να γίνουν κατανοητές οι ιστορικές και πολιτισμικές διαστάσεις του μύθου του Λαβυρίνθου.
- Να εκτιμηθεί η αποφασιστική επιλογή του Θησέα για το καλό του τόπου του.
- Να κατανοηθούν η αξία των ανθρώπινων σχέσεων και οι λεπτές συναισθηματικές αποχρώσεις των προσώπων της ιστορίας.
- Να αναδειχθούν οι πολιτισμικές επιβιώσεις των χώρων και των πρωταγωνιστών του μύθου στις σύγχρονες κοινωνίες.

2. Γλωσσικοί στόχοι

- Να κατακτηθεί το βασικό λεξιλόγιο της ενότητας.
- Να γίνει κατανοητή η σημασία και η λειτουργικότητα της παράθεσης.
- Να εμπεδωθεί ο σχηματισμός και η λειτουργία του παρατατικού ενεργητικής φωνής.
- Να εμπεδωθεί η χρονική συνέχεια που ορίζει την ακολουθία των επεισοδίων.
- Να κατανοηθεί η κυριολεκτική και μεταφορική σημασία της λέξης *λαβύρινθος*.
- Να εμπεδωθούν λεκτικά σύνολα μέσω των οποίων εκφράζουμε *φόβο* ή *καθησυχάζουμε κάποιον για τους φόβους του*.

Μεθοδολογία

Η πρώτη σελίδα στο **βιβλίο του μαθητή** παρουσιάζει εικόνες τριών διαφορετικών επικοινωνιακών περιστάσεων από τη σύγχρονη καθημερινή πραγματικότητα και έχει σκοπό να δώσει τρεις διαφορετικές σημασίες της λέξης *λαβύρινθος*: τον χώρο στον οποίο η έξοδος δεν βρίσκεται εύκολα, το παιχνίδι και τα δαιδαλώδη ανάκτορα της Κνωσού. Εδώ επιδιώκουμε να ασκηθεί ο προφορικός λόγος με αναφορά σε τυχόν προσωπικά βιώματα και να δημιουργηθεί μια κατάσταση οικειότητας, αναγκάιας, πριν εισαχθούν τα παιδιά στη δραματική ατμόσφαιρα του μύθου και τις κλιμακούμενες εντάσεις των επεισοδίων.

Το πυρηνικό κείμενο της ενότητας «Ο Λαβύρινθος» έχει σκοπό να δώσει τις βασικές πληροφορίες για τον σχετικό μύθο. Το κείμενο εμπλουτίζεται με ορισμένα διαλογικά μέρη, που ρίχνουν φως στις συναισθηματικές καταστάσεις των προσώπων και κάνουν πιο δραματικές τις αποφάσεις που παίρνει το κάθε πρόσωπο του μύθου δια-

κινδυνεύοντας την προσωπική του ασφάλεια. Το παλικάρι που αποφασίζει να βοηθήσει την πατρίδα του και να δώσει οριστικό τέλος στο δράμα των αθηναϊκών οικογενειών, ο πατέρας που φέρνει αντιρρήσεις και στη συνέχεια υποχωρεί μπροστά στη νεανική αποφασιστικότητα, η Αριάδνη που προσφέρει τη βοήθειά της, ζητώντας ως αντάλλαγμα τη διεξοδο από τη μοναξιά της Κνωσού και τη φυγή με τον Θησέα, δίνουν ανθρώπινη διάσταση στον μύθο. Η παραγωγή του προφορικού λόγου σχετίζεται με την αφήγηση μιας διαφορετικής εξέλιξης της γνωστής ιστορίας, μια και ανατρέπονται κομβικά σημεία της πλοκής με τη νέα υπόθεση. Τα παιδιά θα πλάσουν τη δική τους εξέλιξη στον μύθο.

Ο μύθος προσφέρεται για να επιστήσουμε την προσοχή των παιδιών στις βασικές λειτουργίες της αφήγησης και στη σειρά των επεισοδίων κατά την εξέλιξη της πλοκής. Αυτό τα βοηθά να φτιάχνουν με λογική συνέχεια και τις δικές τους ιστορίες. Η τελευταία άσκηση (12) της ενότητας έχει στόχο να ασκήσει το παιδί στη σωστή σύνταξη των χρονικών ακολουθιών (επεισοδίων).

Στο **τετράδιο των δραστηριοτήτων**, οι ασκήσεις κατανόησης και συμπλήρωσης λέξεων και η λύση του σταυρόλεξου υποβοηθούν την εμπέδωση των γνώσεων, του **λεξιλογίου** και των **εκφράσεων**.

Από το πυρηνικό κείμενο αντλούνται παραδείγματα για τη διδασκαλία της **παράθεσης** και του **παρατατικού**. Για την παράθεση ενδιαφέρει να γνωρίζει το παιδί ότι κανονικά πρόκειται για αναφορική πρόταση, από την οποία μένει μόνο το κατηγορούμενο ενισχυμένο με το άρθρο. Η άσκηση 3 εμποδώνει τον μετασηματισμό.

Κατά τη διδασκαλία του παρατατικού δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στους δείκτες που τονίζουν τη μη συνοπτική διάρκεια του χρόνου στο παρελθόν. Ο παρατατικός διδασκείται σε σχέση με τον ενεστώτα, για να φανεί η θεματική συγγένεια των δύο χρόνων. Η κατανόηση της μη συνοπτικής διάρκειας και των αποχρώσεων της επιδιώκει να επιτευχθεί μέσα από τον εντοπισμό ρηματικών φράσεων του πυρηνικού κειμένου σε διαφορετικές φάσεις της ιστορίας και σε διαφορετικούς χώρους (άσκηση 5).

Ορισμένα αποσπάσματα του μύθου προσφέρονται για δραματοποίηση. Γι' αυτό στους διαλόγους φροντίζουμε να υπάρχουν ρηματικά σύνολα, με τα οποία εκφράζεται ο φόβος του ομιλούντος για μια κατάσταση ή ένα γεγονός και φράσεις που χρησιμοποιούμε για να καθησυχάσουμε κάποιον. Η άσκηση 6 απαιτεί τη χρήση αυτών των φράσεων.

Ο μύθος δημιούργησε πλούσια διαχρονική παράδοση. Σύνηθες είναι το φαινόμενο, μέσα και έξω από την Ελλάδα, ήρωες της ελληνικής μυθολογίας να γίνονται ονόματα πλοίων, εστιατορίων, χώρων διασκέδασης κτλ. Το όνομα έχει τη συμβολική σημασία ενός φετίχ, της αναγνώρισης των πολιτισμικών καταβολών, του εντυπωσιασμού. Όπως και να 'χει το πράγμα, όσο διατηρούνται τα ονόματα των μύθων, διατηρείται και η μνήμη. Αυτό δεν συναντάται μόνο στην ελληνική νοοτροπία. Γι' αυτό παροτρύνουμε το παιδί να ψάξει για ονόματα και από άλλες μυθολογίες που έχουν παρόμοια επιγραφική λειτουργία (άσκηση 11). Σίγουρα δεν είμαστε μόνοι εμείς...είναι και οι «άλλοι» με τις πλούσιες λαϊκές προφορικές παραδόσεις, αυτοί που χρησιμοποιούν το όνομα του μυθικού τους ήρωα σαν εγγύηση της ποιότητας!

Ενότητα 12η: «Θα σκίσω με την καινούργια μου φόρμα!»

Γενικοί στόχοι

- Να παρουσιάσουμε μια τυπική συμπεριφορά παιδιών όταν αποφασίζουν για την προσωπική τους εμφάνιση.
- Να συνειδητοποιηθεί ότι κάθε παιδί αυτής της ηλικίας επηρεάζεται από την εμφάνιση των ανθρώπων που θεωρεί ως πρότυπά του (ποδοσφαιριστές, τραγουδιστές, ηθοποιοί).
- Να εκφράσουν τα παιδιά τις προσωπικές τους απόψεις για την εμφάνιση που προτιμούν και για τα κριτήρια με τα οποία την επιλέγουν.

Ειδικοί στόχοι

1. Κοινωνικοπολιτισμικοί στόχοι

- Να γνωρίσουν τα παιδιά την ατμόσφαιρα αγοροπωλησίας μέσα σε ένα κατάστημα αθλητικών ειδών.
- Να δουν τυπικές συμπεριφορές καταναλωτών και πωλητών.
- Να συγκρίνουν τις καταστάσεις αυτές με προσωπικές εμπειρίες.

2. Γλωσσικοί στόχοι

- Να προσδιοριστούν οι καταλήξεις των επιθέτων σε -ύς, -ιά, -ύ.
- Να κατανοηθεί ο τρόπος εκφώνησης των αριθμών.
- Να προσδιοριστεί ο σχηματισμός των βαθμών του επιθέτου.
- Να ταξινομηθούν και να παρουσιαστούν οι δείκτες κλιμάκωσης προσωπικών προτιμήσεων (μου αρέσει, δε μου αρέσει κάτι).
- Να παρουσιαστεί ο τρόπος μετασχηματισμού του αντικειμένου σε δευτερεύουσα βουλητική πρόταση.
- Να εμπεδωθεί η λεκτική πράξη «τι λέω, όταν πηγαίνω σ' ένα κατάστημα και θέλω να αγοράσω ρούχα».

Μεθοδολογία

Αφόρμιση για την ενότητα μπορεί να αποτελέσουν οι εικόνες των παιδιών στις σελίδες 65-66. Ο δάσκαλος κινητοποιεί το ενδιαφέρον των μαθητών, καλώντας τους να μιλήσουν για τις ενδυματολογικές συνήθειες των παιδιών που απεικονίζονται στο βιβλίο. Στη συνέχεια, οι μαθητές μπορούν να μιλήσουν για τις προσωπικές συνήθειες και για το στυλ που επιλέγουν στην ενδυμασία τους.

Το κείμενο «Θα σκίσω με την καινούργια μου φόρμα» αποσκοπεί στη γνωριμία του μαθητή με τυπικές συμπεριφορές πωλητών και καταναλωτών. Ο αναγνώστης μπορεί εύκολα να αναγνωρίσει όψεις της συμπεριφοράς του, όταν επισκέπτεται ένα κατάστημα ρούχων. Το κείμενο προσφέρεται για προβληματισμό και καλλιέργεια στάσεων αναφορικά με τη συμπεριφορά καταναλωτή.

Ως προς τη Γραμματική: Η ενότητα διδάσκει τη λεκτική πράξη «τι λέω, όταν πηγαίνω σε ένα κατάστημα και θέλω να αγοράσω ρούχα». Τα παραδείγματα αντλούνται από το κείμενο «*Το παντελόνι μου είναι στενό*». Οι φράσεις που στοιχειοθετούν τη λεκτική πράξη ομαδοποιούνται σε ένα παραδειγματικό πίνακα. Η εμπέδωσή της οργανώνεται με την υποδύση ρόλων· κάθε μαθητής υποδύεται τον πωλητή ή τον πελάτη και κάνουν έναν μικρό διάλογο.

Ως προς τις καταλήξεις του επιθέτου -ύς,-ιά, -ύ επισημαίνουμε το φαινόμενο με τη βοήθεια των παραδειγμάτων του βιβλίου και επικεντρωνόμαστε μόνο στην ονομαστική πτώση ενικού και πληθυντικού.

Οι αριθμοί και η εκφώνησή τους συνδέεται άμεσα με την αγορά και τα ψώνια. Το ενδιαφέρον του εκπαιδευτικού εστιάζεται κυρίως στις εκατοντάδες λόγω και της κλιτικής φύσης που έχουν οι αριθμοί και επισημαίνεται η συμφωνία αριθμού και γένους. Ως προς την ανάγνωση των αριθμών, πρέπει να επισημανθεί η σειρά με την οποία εκφωνούνται (χιλιάδες, εκατοντάδες, μονάδες κ.λπ).

Ως προς τους βαθμούς του επιθέτου, στόχος της ενότητας είναι η επανάληψη του βασικού μηχανισμού σχηματισμού τους και η επέκτασή του στα επίθετα σε -ύς. Η άσκηση πέντε (5) ζητά από τους μαθητές να κάνουν συγκρίσεις με βάση τις εικόνες και τα επίθετα που τις συνοδεύουν.

Οι δυνατοί και οι αδύνατοι τύποι της προσωπικής αντωνυμίας και των τριών προσώπων, καθώς και η κατανομή τους, αποτελεί μία από τις δυσκολίες που συναντούν οι μαθητές της Ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας. Στο σημείο αυτό πρέπει να γίνουν μερικές επισημάνσεις. Στις απλές καταφατικές προτάσεις με δίπλωτο ρήμα (δίνω, προσφέρω κτλ.) παρατηρείται εναλλαγή στη θέση των αντικειμένων (δίνω το βιβλίο στον Γιάννη). Αυτή η εναλλαγή δεν παρατηρείται, εάν οι ονομαστικές φράσεις αντικατασταθούν με κλιτικές αντωνυμίες (του το δίνω). Παρατηρείται, δηλαδή, με τα κλιτικά η σταθερή θέση τους πριν από το ρήμα. Αυτή η σειρά αναιρείται στις περιπτώσεις που τα κλιτικά τοποθετούνται μετά το ρήμα, δηλαδή στην προστακτική και στις μετοχές. Στην ενότητα αυτή δεν εξαντλείται η διδασκαλία του φαινομένου, αλλά γίνεται μόνο ένα πρώτο στάδιο εκμάθησης. Γι' αυτό τόσο στην άσκηση 7, όσο και στην 8 ζητάμε από τους μαθητές να αντικαταστήσουν μόνο τη μία από τις δύο ονομαστικές φράσεις.

Με τους δείκτες κλιμάκωσης αρεσκείας ή δυσαρέσκειας, επιδιώκεται η κατανόηση των διαφορετικών βαθμών έντασης της σημασίας· ενώ με τον μετασχηματισμό του αντικειμένου σε βουλευτική πρόταση, ο μαθητής εισάγεται σταδιακά σε περισσότερο σύνθετες γνωστικές και γλωσσικές δεξιότητες, οι οποίες αρχίζουν δειλά-δειλά από αυτό το επίπεδο και θα εντατικοποιηθούν στα επόμενα.

Διευρυμένο λεξιλόγιο

Ο δάσκαλος μπορεί να διευρύνει το βασικό λεξιλόγιο της ενότητας, λαμβάνοντας υπόψη τις δυνατότητες και το επίπεδο των μαθητών του. Ως διευρυμένο λεξιλόγιο προτείνονται οι ακόλουθες λέξεις ή φράσεις:

Φέτος φοριέται/ θα φορεθεί πολύ η καμπαρντίνα
το κόκκινο

Φέτος φοριούνται/ θα φορεθούν πολύ

τα στενά παντελόνια
τα φαρδιά πουκάμισα

είναι στη μόδα...

είναι σε προσφορά...,

το έχουμε σε προσφορά

ψωνίζω στις εκπτώσεις

χειμερινές/ καλοκαιρινές εκπτώσεις

περίοδος εκπτώσεων

Ενότητα 13η: «Φλας στα σπορ!»

Γενικοί στόχοι

- Να παρουσιάσουμε μια αντιπροσωπευτική εικόνα ενός ποδοσφαιρικού αγώνα.
- Να αναδείξουμε τη συναισθηματική φόρτιση τόσο των παικτών, όσο και των φιλάθλων μπροστά σε μια δύσκολη προσπάθεια.
- Να αποτυπώσουμε όσο γίνεται παραστατικότερα τη σχέση του παιδιού με το ποδόσφαιρο και τον αθλητισμό γενικότερα.

Ειδικοί στόχοι

1. Κοινωνικοπολιτισμικοί στόχοι

Με την ενότητα «Φλας στα σπορ» το θέμα του ποδοσφαίρου προσεγγίζεται πολύπλευρα. Αποτυπώνεται η εικόνα της πόλης πριν από την έναρξη ενός ποδοσφαιρικού αγώνα, δίνεται ο λόγος σε έναν ποδοσφαιριστή και τέλος αφήνεται το παιδί να προσεγγίσει με τον δικό του παρορμητισμό τη σχέση του με το ποδόσφαιρο. Ειδικότερα, με τα κείμενα της ενότητας επιδιώκεται:

- Να γνωρίσουν οι μαθητές τη ζωή ενός Έλληνα ποδοσφαιριστή που ζει στο εξωτερικό.
- Να μιλήσουν οι μαθητές για τη σχέση τους με το ποδόσφαιρο.
- Να αντιληφθούν οι μαθητές την πολιτισμική διάσταση της χρήσης μυθολογικών ονομάτων στις αθλητικές ομάδες.

2. Γλωσσικοί στόχοι

- Διάκριση ονομαστικής και αιτιατικής πτώσης αρσενικών και θηλυκών ουσιαστικών σε -ης, -η αντίστοιχα.
- Προσδιορισμός της λειτουργίας της ονομαστικής και της αιτιατικής πτώσης ως υποκειμένου και αντικειμένου αντίστοιχα.
- Προσδιορισμός των όρων συμφωνίας της πρότασης (σχέση υποκειμένου –ρήματος).
- Διάκριση και προσδιορισμός της θέσης των αδύνατων τύπων της προσωπικής αντωνυμίας.
 - Παραγωγή προτάσεων με σκοπό την εμπέδωση της λεκτικής πράξης «εκφράζω την σκέψη μου και τα συναισθήματά μου» σε σχέση με την ομάδα ή το άθλημα που αγαπώ.

Μεθοδολογία

Το περιεχόμενο της ενότητας σχετίζεται με τον αθλητισμό και τη σχέση των παιδιών με αυτόν. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να ξεκινήσει την προσέγγιση της ενότητας με το τραγούδι «αρχίζει το ματς», το οποίο στην επόμενη έκδοση του βιβλίου θα συμπε-

ριλαμβάνεται μελοποιημένο στην κασέτα που θα συνοδεύει το διδακτικό υλικό. Με το τραγούδι επιδιώκεται η πρόκληση ενδιαφέροντος στον μαθητή, με σκοπό να μιλήσει βιωματικά για τον αθλητισμό και τη σχέση που έχει μαζί του. Το φωτογραφικό υλικό και οι ερωτήσεις που περιβάλλουν το τραγούδι βοηθούν τον εκπαιδευτικό να κατευθύνει τη συζήτηση των μαθητών στην τάξη. Παράλληλα, ο εκπαιδευτικός μπορεί να επεκτείνει τη συζήτηση και με άλλες ερωτήσεις, χωρίς να περιορίζεται σε εκείνες που περιλαμβάνονται στο βιβλίο.

Στην ενότητα υπάρχουν δύο κείμενα («Φλας στα σπορ», «Οι εκθέσεις του Φώτη») με διαφορετικό βαθμό δυσκολίας το καθένα. Ο εκπαιδευτικός δεν υποχρεούται να διδάξει και τα δύο, αλλά βάσει των διδακτικών συνθηκών της τάξης θα επιλέξει το κείμενο που προσεγγίζει το γνωστικό επίπεδο των μαθητών του και επαρκεί παράλληλα για τον διδακτικό χρόνο που έχει στη διάθεσή του. Ανεξάρτητα από την επιλογή του εκπαιδευτικού, και τα δύο κείμενα εμπεριέχουν τα γραμματικά φαινόμενα που διδάσκονται σε αυτή την ενότητα.

Το κείμενο της συνέντευξης «Φλας στα σπορ» αναφέρεται στον διεθνή Έλληνα ποδοσφαιριστή, τον Νίκο Μαχλά. Μετά τη νοηματική του επεξεργασία οι μαθητές μπορούν να υποδυθούν τον ρόλο του δημοσιογράφου και τον ρόλο του ποδοσφαιριστή ή ενός άλλου αθλητή και να παρουσιάσουν μια φανταστική συνέντευξη με κάποιο αγαπημένο τους αθλητή. Η δραστηριότητα μπορεί να γίνει κατά δυνάδες, πρώτα προφορικά και έπειτα γραπτά, και να έχει τη μορφή ενός διαγωνισμού με σκοπό την ανακάλυψη της καλύτερης συνέντευξης.

Το κείμενο με τον τίτλο «Οι εκθέσεις του Φώτη» διακρίνεται για το εύστοχο χιούμορ με το οποίο προσεγγίζει τη σχέση του παιδιού με το ποδόσφαιρο. Το γλωσσικό του επίπεδο είναι σαφώς δυσκολότερο, αλλά με την ερμηνεία των δύσκολων φράσεων στο υποσέλιδο μετριάζονται τα όποια προβλήματα. Παράλληλα με τη νοηματική επεξεργασία του κειμένου ο εκπαιδευτικός μπορεί να επεκτείνει τις δραστηριότητες που προβλέπονται από την ενότητα με το να ζητήσει από τους μαθητές του να αφηγηθούν κάποια εντράπελη ιστορία από τον χώρο του αθλητισμού. Ο εκπαιδευτικός μπορεί ακόμη να προβληματίσει τους μαθητές για τη χρήση μυθολογικών ονομάτων στις αθλητικές ομάδες. Η τρίτη ερώτηση του κειμένου προσφέρει το έναυσμα για την επέκταση της συζήτησης, όπως για παράδειγμα: Ποιος ήταν ο Άρης και για ποιο λόγο νομίζετε ότι ονομάζεται έτσι η συγκεκριμένη ομάδα;

Οι πρώτες ασκήσεις της ενότητας (1-5) είναι ασκήσεις συμπλήρωσης και δεν παρουσιάζουν κάποια ιδιαίτερη δυσκολία. Οι ασκήσεις 1 και 2 αναφέρονται στα κείμενα του βιβλίου μαθητή και ο εκπαιδευτικός θα επιλέξει μία από τις δύο ανάλογα με το κείμενο που διδάχθηκε στην τάξη. Οι λεξιλογικές ασκήσεις σχετίζονται με φράσεις ή λέξεις που αναφέρονται στον αθλητισμό. Ιδιαίτερη προσοχή χρειάζεται στην άσκηση 7, η οποία ζητά από τον μαθητή να συνθέσει προτάσεις με βάση συγκεκριμένες λέξεις. Ο εκπαιδευτικός πρέπει να επιστήσει την προσοχή του μαθητή στο αμέσως προηγούμενο σχήμα, προτού προχωρήσει στην άσκηση 7, προκειμένου ο μαθητής να διακρίνει τις φράσεις με πυρήνα τα ρήματα παίζω και κάνω.

Ο προσδιορισμός της ονομαστικής και της αιτιατικής των αρσενικών και θηλυκών

ουσιαστικών σε *-ης* και *-η* αντίστοιχα αποτελεί τον αμέσως επόμενο στόχο. Η κατηγορία αυτή των ουσιαστικών σχηματίζει την αιτιατική ενικού χωρίς *-ς*. Το σκίτσο με το ψαλίδι βοηθά τον μαθητή να εντοπίσει τη διαφορά στην κλίση και με κατάλληλες ερωτήσεις του εκπαιδευτικού να διατυπώσει τα συμπεράσματά του. Ο αμέσως επόμενος στόχος αφορά στη διάκριση και στον προσδιορισμό της λειτουργίας της ονομαστικής και της κλητικής πτώσης των ουσιαστικών. Ο μαθητής πρέπει να κατανοήσει με τη βοήθεια των σχεδιαγραμμάτων ότι η ονομαστική ταυτίζεται με τον ρόλο του υποκειμένου του ρήματος και η αιτιατική με τον ρόλο του αντικειμένου. Επόμενο βήμα στη διάκριση των λειτουργικών σχέσεων της πρότασης είναι ο προσδιορισμός των όρων συμφωνίας της· το υποκείμενο πρέπει να συμφωνεί με το ρήμα στον αριθμό. Ο εκπαιδευτικός, κατά την προσέγγιση των παραπάνω γραμματικών φαινομένων, πρέπει να οδηγεί τον μαθητή με επαγωγικό τρόπο στη διατύπωση των συμπερασμάτων του. Η εποπτικότητα που προσφέρουν τα ανάλογα σχεδιαγράμματα πρέπει να αξιοποιηθεί ως προς αυτή την κατεύθυνση.

Η κλιμάκωση των στόχων της ενότητας διακρίνεται στις αμέσως επόμενες ασκήσεις. Στην άσκηση 8 καλείται ο μαθητής να επιλέξει την ορθή μορφολογικά και συντακτικά πτώση, γεγονός που σημαίνει ότι πρέπει να έχει κατακτήσει τους δύο πρώτους γλωσσικούς στόχους της ενότητας. Αντίθετα, η άσκηση 9 απαιτεί από τον μαθητή γνωστική στρατηγική, προκειμένου να εντοπίσει το λάθος στην πρόταση και στη συνέχεια να διακρίνει τον σωστό γραμματικά και συντακτικά τύπο. Η επίδοση των μαθητών σε αυτές τις ασκήσεις θα προσδιορίζει το βαθμό κατανόησης των εννοιών και την ανάγκη ή μη για επανατροφοδότηση της διδασκαλίας. Ο εκπαιδευτικός μπορεί, παράλληλα με τις ασκήσεις της ενότητας, να ετοιμάσει και δικές του, αν θεωρεί ότι δεν επαρκούν για την εμπέδωση του συγκεκριμένου γραμματικού φαινομένου.

Ο αμέσως επόμενος στόχος αφορά στη διάκριση και στον προσδιορισμό της θέσης των αδύνατων τύπων της προσωπικής αντωνυμίας· πρόκειται, δηλαδή, για τη διδασκαλία ενός από τα υποχρεωτικά δομικά σχήματα της Ελληνικής. Τα κλιτικά παρουσιάζουν το εξής φαινόμενο: αν αντικαταστήσουν κάποια ονομαστική φράση, τότε δεν ακολουθούν το ρήμα, αλλά εκφέρονται πριν από αυτό. Αυτή η στενή σχέση ρήματος και κλιτικών παρατηρείται σε όλες τις εγκλίσεις, εκτός από την προστακτική. Στόχος μας είναι οι μαθητές μέσω του σχεδιαγράμματος να διακρίνουν αυτή την υποχρεωτική δομή και να την αντιδιαστείλουν από εκείνη της προστακτικής.

Τέλος, ο μαθητής καλείται να συνθέσει ένα μικρό κείμενο με το οποίο να αναφέρεται στην ομάδα ή στο άθλημα που του αρέσει. Ο εκπαιδευτικός έχει προηγουμένως ζητήσει από τους μαθητές του να διαβάσουν το κείμενο με τον τίτλο «Το ποδόσφαιρο» για να βοηθηθούν στη διατύπωση των σκέψεων τους.

Διευρυμένο λεξιλόγιο

Στο διευρυμένο λεξιλόγιο προτείνονται οι ακόλουθες λέξεις ή φράσεις:

Κάνω τον κόπο να ...

Είμαι άσσος στο ποδόσφαιρο
στην ανάγνωση
στα Ελληνικά

Ενότητα 14η: «Ο Δαίδαλος και ο Ίκαρος»

Γενικοί στόχοι

- Να συνειδητοποιηθεί ότι ο μύθος αποτελεί ένα προλογικό στάδιο του πρωτόγονου ανθρώπου στην προσπάθειά του να κατανοήσει την φύση.
- Να παρουσιάσουμε μια τυπική μορφή επικοινωνίας των λαών, οι οποίοι μέσω των μύθων αποτύπωσαν το πολιτισμικό τους γίγνεσθαι.
- Να κατανοηθεί ότι ο μύθος αποτελεί κοινό στοιχείο όλων των λαών του κόσμου.

Ειδικοί στόχοι

Κοινωνικοπολιτισμικός στόχος

Με το κείμενο «Ο Δαίδαλος και ο Ίκαρος» επιδιώκουμε να αντιληφθούν τα παιδιά πώς είδε η ελληνική μυθολογία την ανάγκη του ανθρώπου να βρρίσκει λύσεις στα αδιέξοδά του, αξιοποιώντας τους φυσικούς νόμους. Με το δεύτερο κείμενο «Από τον Δαίδαλο και τον Ίκαρο στο διαστημόπλοιο», επεκτείνουμε τη σημασία του μύθου και την εντάσσουμε σε ένα ευρύτερο ερμηνευτικό πλαίσιο, ορίζοντας πλέον τον χρόνο ανάγνωσής του ως καθοριστικό παράγοντα εμμηνείας του. Με τον τρόπο αυτό οι μαθητές μπορούν να δουν στα σύγχρονα επιτεύγματα τη διαχρονικότητα του μύθου και, παράλληλα, να κατανοήσουν ότι ο μύθος γενικότερα αποτελεί ένα προλογικό στάδιο στην προσπάθεια του πρωτόγονου ανθρώπου να κατανοήσει και να ερμηνεύσει την φύση.

Γλωσσικοί στόχοι

- Να κατανοηθεί η διαφορά του αορίστου από τον ενεστώτα ενεργητικής φωνής ομαλών και ανωμάτων ρημάτων, με τη βοήθεια των χρονικών δεικτών, ως προς τη μορφολογία και τη λειτουργία.
- Να προσδιοριστούν οι μορφολογικές αλλαγές που πρέπει να γίνουν σε ένα ρήμα για τον σχηματισμό του αορίστου ενεργητικής φωνής ομαλών και ανωμάτων ρημάτων.
- Να παραχθούν γραμματικά ορθές προτάσεις, χρησιμοποιώντας τον αόριστο.
- Να παραχθεί λόγος με σκοπό την εμπέδωση της λεκτικής πράξης «προειδοποιώ κάποιον για έναν κίνδυνο».

Μεθοδολογία

Αφόρμιση για την ενότητα μπορεί να αποτελέσει η προϋπάρχουσα βιωματική εμπειρία των μαθητών από άλλα γνωστικά αντικείμενα. Ένας από τους πρωταρχικούς στόχους της παραγωγής του γλωσσικού υλικού είναι η διαπερατότητά του και η διακειμενική του σχέση. Αυτό σημαίνει ότι κατά τη διδασκαλία της ενότητας διασταυρώνουμε τις παρεχόμενες γνώσεις με άλλες που προέρχονται από τα διδακτικά βιβλία

ΕΜΕΙΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΛΛΟΙ (3ο επίπεδο) ή *Στη Μυθοχώρα με τα φτερά του Πήγασου* του Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ.

Το βιβλίο με τα κείμενα χωρίζεται σε δύο υποενότητες. Στην πρώτη επιδιώκουμε να κατανοήσει το παιδί τον μύθο του Δαίδαλου και του Ίκαρου και να αντιληφθεί την ανάγκη του ανθρώπου να βρίσκει λύσεις στα αδιέξοδά του αξιοποιώντας τους φυσικούς νόμους. Ουσιαστικά, σ' αυτή την υποενότητα, πραγματώνεται ο πρώτος κοινωνικοπολιτισμικός μας στόχος. Μετά τη νοηματική επεξεργασία του κειμένου ο δάσκαλος μπορεί με διερευνητικές ερωτήσεις να επεκτείνει τη συζήτηση και σε έννοιες της Φυσικής, οι οποίες, όμως, είναι οικείες στη βιωματική σφαίρα του μαθητή. Για παράδειγμα, «Τι ήταν αυτό που βοήθησε τον Δαίδαλο και τον Ίκαρο να πετάξουν;», «Σήμερα ποια άλλα μέσα γνωρίζετε που μπορούν να πετάξουν με τη δύναμη του αέρα;».

Η δεύτερη υποενότητα προσεγγίζει τη διαχρονικότητα του μύθου και βλέπει στα σύγχρονα επιτεύγματα της τεχνολογίας την εφαρμογή του. Η συζήτηση που έχει προηγηθεί θα βοηθήσει δάσκαλο και μαθητές να περάσουν με φυσικό τρόπο από τη μια υποενότητα στην άλλη.

Ως προς την Γραμματική: Η ενότητα επαναλαμβάνει το σχηματισμό του αορίστου ενεργητικής φωνής ομαλών και ανομάλων ρημάτων. Αντλούνται παραδείγματα από το κείμενο, για να κατανοηθεί η χρήση του αορίστου σε αφηγήσεις γεγονότων και αντιδιαστέλλεται με τη χρήση του ενεστώτα. Ως προς τον σχηματισμό του αορίστου, υπενθυμίζουμε στους μαθητές μόνο τα βασικά βήματα που πρέπει να κάνουν προκειμένου να μετατρέψουν ένα ρήμα από τον ενεστώτα στον αόριστο και στη συνέχεια συμπληρώνουν την άσκηση 3. Παράλληλα, στην ενότητα αυτή διδάσκουμε τον αόριστο ανομάλων ρημάτων ενεργητικής φωνής. Τα παραδείγματα και οι πίνακες με τα ρήματα αυτά προσφέρουν την απαιτούμενη εποπτεία στην εμπέδωση της μορφολογίας των ρημάτων αυτών. Στην άσκηση ο μαθητής πρέπει να συνθέσει ένα κείμενο με στοιχειώδη πλοκή και να χρησιμοποιήσει τα ρήματα που ζητούνται στην εκφώνηση της άσκησης. Στόχος είναι οι μαθητές να καλλιεργήσουν τη δεξιότητα παραγωγής γραπτού λόγου, να εμπεδώσουν τη χρήση αορίστου σε αφηγήσεις που αναφέρονται στο παρελθόν και παράλληλα να ασκηθούν στα ανώμαλα ρήματα.

Στην ίδια ενότητα διδάσκεται η λεκτική πράξη «προειδοποιώ κάποιον για έναν κίνδυνο». Ο δάσκαλος ζητά από τους μαθητές να βρουν από το κείμενο «Ο Δαίδαλος και ο Ίκαρος» τι λέει ο Δαίδαλος στον Ίκαρο καθώς ετοιμάζονται να φύγουν από την Κρήτη και αντιστοίχως τι λέει ο Δαίδαλος στον Ίκαρο, όταν αυτός πετάει επικίνδυνα ψηλά. Στη συνέχεια ομαδοποιούμε τις φράσεις· σ' αυτό βοηθούν και τα παραδείγματα στο βιβλίο δραστηριοτήτων, ούτως ώστε ο μαθητής να υποστηριχτεί στην εμπέδωση της λεκτικής πράξης. Η άσκηση 5 έχει στόχο την εμπέδωση της λεκτικής πράξης, ενώ η άσκηση 6 απαιτεί την σύνθεση ενός κειμένου με την απαιτούμενη συνοχή λαμβάνοντας υπόψη την λεκτική πράξη «προειδοποιώ κάποιον για έναν κίνδυνο».

Διευρυμένο λεξιλόγιο

Ο δάσκαλος μπορεί να διευρύνει το βασικό λεξιλόγιο, που υπάρχει στο βιβλίο του

μαθητή, με συνώνυμες και συγγενικές λέξεις. Για παράδειγμα:

η συμβουλή

το αεροπλάνο, το αεροσκάφος

η χαρά, η λύπη

ο πλανήτης

φτάνω μέχρι ...

πηγαίνω μέχρι ...

πετώ από χαρά

πετώ στα σύννεφα (κυριολεκτικά /μεταφορικά)

κολλώ, ξεκολλώ

χάνω το μυαλό μου

την υπομονή μου

χρήματα

τα λόγια μου

Ενότητα 15η: «Το Καρναβάλι φτάνει»

Γενικοί στόχοι

- Να παρουσιαστούν στιγμιότυπα από τη συμμετοχή των παιδιών, αλλά και των μεγάλων σε αποκριάτικες εκδηλώσεις.
- Να μάθουν τα παιδιά να αφηγούνται εμπειρίες από την παρακολούθηση ή τη συμμετοχή τους σε καρναβάλι.
- Να μεταφερθεί στην τάξη, σαν ένα ευχάριστο διάλειμμα, η χαρούμενη ατμόσφαιρα του καρναβαλιού.

Ειδικοί στόχοι

1. Κοινωνικοπολιτισμικοί στόχοι

- Περιγράφεται η αποκριάτικη ατμόσφαιρα στην Ελλάδα και σε άλλα μέρη του κόσμου.
- Συνδέονται τα αποκριάτικα έθιμα με τις πανάρχαιες γιορτές του Διονύσου.

2. Γλωσσικοί στόχοι

- Να εμπεδώσουν τη μορφολογία των ουσιαστικών σε -ούς, -ούδες, (ο παππούς - οι παππούδες) και -ού, -ούδες (η αλεπού - οι αλεπούδες), -άς, -άδες (ο μασκαράς - οι μασκαράδες) και -ά, -άδες (η γιαγιά - οι γιαγιάδες).
- Να μάθουν τις συνηθέστερες δομές με τις οποίες περιγράφουμε την εξωτερική εμφάνιση.

Μεθοδολογία

Παρουσίαση του βασικού λεξιλογίου που αναφέρεται στις Απόκριες. Στο πρώτο κείμενο εισάγεται η επικοινωνιακή δραστηριότητα ζητώ/δίνω πληροφορίες για τα εξωτερικά χαρακτηριστικά κάποιου, με έμφαση στην αποκριάτικη αμφίεση. Όλα τα κείμενα (ως μία ενότητα ή επιλεκτικά) μπορούν να αποτελέσουν αφορμή για συζήτηση μέσα στην τάξη σχετικά με το καρναβάλι.

Η ενότητα επιδιώκει να καλλιεργήσει τον προφορικό λόγο και οι ερωτήσεις κατανόησης των κειμένων στοχεύουν σ' αυτό. Με ασκήσεις παραγωγής προφορικού λόγου, με ασκήσεις συμπλήρωσης, καθώς και με παιχνίδια, επιδιώκουμε τα παιδιά να αφομοιώσουν το βασικό λεξιλόγιο της ενότητας και να το χρησιμοποιήσουν σε εκφράσεις που αφορούν σε συγκεκριμένες επικοινωνιακές λειτουργίες: ζητώ/δίνω πληροφορίες για τα εξωτερικά χαρακτηριστικά κάποιου.

Η ενότητα διδάσκει τη μορφολογία των ουσιαστικών σε -ούς, -ούδες (ο παππούς - οι παππούδες) και -ού, -ούδες (η αλεπού - οι αλεπούδες), σε -άς, -άδες (ο μασκαράς - οι μασκαράδες) και -ά, -άδες (η γιαγιά - οι γιαγιάδες). Με τις ασκήσεις συμπλήρωσης επιδιώκουμε τα παιδιά να εμπεδώσουν τη γραμματική.

Τέλος, οι ψυχοκινητικές δραστηριότητες έχουν σκοπό μέσα από παιχνίδια, χαρτο-

κοπτική κ.λπ., να αναπαραστήσουν την ατμόσφαιρα προετοιμασίας του καρναβαλιού.

Ιδέες για τον εκπαιδευτικό

- Περιγραφή του μασκαρά: εδώ υπάρχει η δυνατότητα να τονιστεί η διαφορά στην περιγραφή ενός κανονικού προσώπου και ενός μασκαρά, π.χ. **έχει μούσι - φοράει ή έχει βάλει μούσι**.
- Η πληροφορία της πρόσκλησης για το αποκριάτικο πάρτι την Τσικνοπέμπτη μπορεί να γίνει αφορμή για συζήτηση μέσα στην τάξη να ερωτηθεί δηλ. ο μαθητής αν γνωρίζει τι είναι η Τσικνοπέμπτη και τι γίνεται συνήθως αυτή τη μέρα στον Ελλαδικό χώρο, αν γίνεται κάτι ανάλογο στο μέρος που ζει κτλ.
- Να γίνει συζήτηση στην τάξη για τη σύνδεση της μάσκας με τις Αποκριές, ως συνήθους αξεσουάρ του μασκαρά, της αναγωγής και του ρόλου της στους αρχαίους χρόνους.

Ενότητα 16η: «Ταξιδεύουμε!»

Γενικοί στόχοι

- Να γίνει η παρουσίαση της ζωής των παιδιών, αλλά και ολόκληρης της οικογένειας κατά την προετοιμασία της μετακίνησης.
- Να παρακινηθούν τα παιδιά να μιλήσουν για ενδεχόμενες εμπειρίες τους από παρόμοιες μετακινήσεις, εφόσον κατακτηθεί το λεξιλόγιο της ενότητας.
- Να διερευνηθούν αξίες και στάσεις που σχετίζονται με την αλλαγή τόπου διαμονής, τη γνωριμία με νέα πρόσωπα κ.λπ.

Ειδικοί στόχοι

1. Κοινωνικοπολιτισμικοί στόχοι

- Να συζητήσουν τα παιδιά για τη μετακίνηση των ανθρώπων από χώρα σε χώρα και για τους λόγους που την προκαλούν.
- Να συζητήσουν τι καινούργιο μαθαίνει κανείς, όταν πάει να ζήσει σε μια άλλη χώρα.
- Να συνειδητοποιήσουν ότι η μετακίνηση των ανθρώπων και η αλλαγή του τόπου διαμονής είναι ένα συχνό φαινόμενο και ότι βοηθάει τους ανθρώπους να γνωρίσουν και τον ίδιο τους τον εαυτό μέσα από τη γνωριμία άλλων τόπων και άλλων λαών.
- Να συζητήσουν, επίσης, το γεγονός ότι ο κόσμος γίνεται σιγά σιγά ένα παγκόσμιο χωριό και οι αποστάσεις έχουν σχεδόν εκμηδενιστεί.

Γλωσσικοί στόχοι

- Να κατακτήσουν τα παιδιά το βασικό λεξιλόγιο της θεματικής ενότητας, που αναφέρεται στις μετακινήσεις (ταξίδια, μέσα συγκοινωνίας).
- Χρήση των προθέσεων από, με, σε, (προς)
- Εμπέδωση της μορφολογίας των επιθέτων σε $-ος$, $-η$, $-ο$ και $-ος$, $-α$, $-ο$ (σε ονομαστική και αιτιατική ενικού και πληθυντικού).
- Να μάθουν τις συνηθέστερες επικοινωνιακές δομές με τις οποίες «ζητώ πληροφορίες».

Μεθοδολογία

Τα βασικά κείμενα έχουν ως στόχο να παρουσιάσουν τη μετακίνηση των ανθρώπων από χώρα σε χώρα. Γίνεται παρουσίαση του λεξιλογίου που αφορά τη μετακίνηση. Γίνεται αφορμή για συζήτηση μέσα στην τάξη, τόσο για το τι θα κάνει η συγκεκριμένη οικογένεια εκεί που θα πάει, όσο και αν οι ίδιοι οι μαθητές ή κάποιος από το στενό τους περιβάλλον βρέθηκε στην ίδια θέση. Περνάει επίσης έμμεσα η επικοινωνιακή πράξη **ζητώ πληροφορίες**.

Οι ερωτήσεις κατανόησης των κειμένων επιδιώκουν να εκπληρώσουν τον στόχο

εξοικειώση και άσκηση στον προφορικό λόγο.

Το βασικό λεξιλόγιο της ενότητας εμπεδώνεται μέσα από **ασκήσεις συμπλήρωσης και παιχνίδια**.

Εκτός από το βασικό λεξιλόγιο για τη μετακίνηση παρουσιάζετα η χρήση των προθέσεων κυρίως των: *με, σε, από*. Με τις **ασκήσεις συμπλήρωσης** και με τον **χάρτη**, επιδιώκουμε οι μαθητές να μάθουν τη σωστή χρήση των προθέσεων *από, με, σε*.

Η γραμματική της ενότητας διδάσκει τη μορφολογία των αντωνυμιών *αυτός, -ή, -ό* και των επιθέτων σε *-ος, -η, -ο* και *-ος, -α, -ο* (σε ονομαστική και αιτιατική ενικού και πληθυντικού). Η εμπέδωση επιδιώκεται μέσα από **ασκήσεις συμπλήρωσης**.

Η επικοινωνιακή δραστηριότητα «Ζητάω πληροφορίες», εμπεδώνεται με **ασκήσεις προφορικού λόγου**.

Το κείμενο με τίτλο «Τα παιδιά γνωρίζουν τη Χριστίνα» αποτελεί αφορμή για τις ασκήσεις που το ακολουθούν και επιδιώκεται η παραγωγή λεξιλογίου που αφορά τις γλώσσες.

Με το γράμμα προς τον φίλο στην Ελλάδα, επιδιώκεται παραγωγή γραπτού λόγου. Με τη συμπλήρωση της διεύθυνσης πάνω στο φάκελο γίνεται χρήση των προθέσεων *από* και *προς*.

Ιδέες για τον εκπαιδευτικό

Να ψάξουν τα παιδιά και να βρουν παραδείγματα από την Ιστορία που να δείχνουν ότι πολλοί άνθρωποι σε όλες τις εποχές όπως και σήμερα άλλαζαν συχνά τόπο κατοικίας (π.χ. Ελληνική Ιστορία).

Ενότητα 17η : «Ποιος σου έδωσε το δικαίωμα;»

Γενικοί στόχοι

- Να εμπεδώσουν τα παιδιά τη διπλή γιορτή του Ελληνισμού.
- Να εμβαθύνουν σε λεπτομέρειες που αφορούν στην προετοιμασία των Ελλήνων για την Επανάσταση του 1821.
- Να γνωρίσουν στιγμιότυπα από τα παιδικά χρόνια του Κολοκοτρώνη.

Ειδικοί στόχοι

1. Κοινωνικοπολιτισμικοί στόχοι

- Να γίνει κατανοητή η ιστορική, η θρησκευτική και η πολιτισμική διάσταση της γιορτής της 25ης Μαρτίου και η σημασία της για τους Έλληνες που ζουν μέσα και έξω από την Ελλάδα.
- Να εκτιμηθεί η αποφασιστική αυτοδιάθεση των Ελλήνων στον Αγώνα.
- Να βιώσουν τις συνθήκες ζωής των Ελλήνων στην τουρκοκρατούμενη πολυπολιτισμική κοινωνία του ελλαδικού χώρου πριν από την Επανάσταση.

2. Γλωσσικοί στόχοι

- Να κατακτηθεί το βασικό λεξιλόγιο της ενότητας.
- Να διδαχθεί και να εμπεδωθεί η μορφολογία και η λειτουργία των ερωτηματικών αντωνυμιών *ποιος, ποια, ποιο και τι*.
- Να διδαχθούν και να χρησιμοποιηθούν οι εκφράσεις ενθουσιασμού και επιβράβευσης.

Μεθοδολογία

Το περιεχόμενο της εθνικής επετείου και της θρησκευτικής γιορτής δε διδάσκεται πρώτη φορά. Ως απόρριψη θεωρούμε σκόπιμο να ανακληθούν γνώσεις από τη 17η ενότητα του βιβλίου *Μιλώ και γράφω ελληνικά στις γειτονίες του κόσμου* της ίδιας σειράς. Υπάρχει, άλλωστε, πλούσια βιωματική εμπειρία γύρω από τις εθνικές γιορτές, την οποία επίσης θα επικαλεστούμε για τη συζήτηση. Στην ενότητα η σταδιακή προσέγγιση του ιστορικού γεγονότος απεικονίζει κάπως τη σωκρατική μαιευτική μέθοδο ανίχνευσης της ξεχασμένης γνώσης. Οι οικείες καταστάσεις δεν εισάγουν απότομα τα παιδιά στις ιστορικές γνώσεις... Με το τέχνασμα της φανταστικής αφήγησης, δίνουμε τον λόγο στους ίδιους τους ήρωες, να μιλήσουν δηλ. οι ίδιοι για την Επανάσταση. Ανάμεσά τους ο ποιητής Διονύσιος Σολωμός προσθέτει με τη δική του φωνή τη διαπολιτισμική διάσταση: η συμβολή των Ελλήνων της Διασποράς υπήρξε σημαντική στην οικονομική και την ηθικοπνευματική υποστήριξη του Αγώνα.

Το κείμενο που αναφέρεται στα παιδικά χρόνια του Θ. Κολοκοτρώνη δίνει μια ζοφερή εικόνα της συμπεριφοράς των Τούρκων αφεντάδων απέναντι στους Έλληνες και τους ομοεθνείς υποτακτικούς των. Η αρνητική περίπτωση του Τούρκου αγά αντί-

κειται, ίσως, στις αρχές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Απαραίτητο είναι, εντούτοις, να διευκρινισθεί ότι τέτοιες ακραίες συμπεριφορές, που ευτέλιζαν την ανθρώπινη αξιοπρέπεια, ανήκουν στο παρελθόν και πρέπει να αποτελούν παραδείγματα προς αποφυγήν. Εκείνο που οφείλουμε να τονίσουμε εδώ είναι η εκτίμηση που είχε ο υπηρέτης του αγά, ο Μεμέτης, στον Θοδωράκη και η προτίμηση στα ξύλα του..., γεγονός που δείχνει πως ο απλός κόσμος συνυπήρχε τις πιο πολλές φορές ειρηνικά.

Στο **τετράδιο των δραστηριοτήτων** οι ασκήσεις κατανόησης των κειμένων και συμπλήρωσης λέξεων εξυπηρετούν την εμπέδωση των ιστορικών γνώσεων και του λεξιλογίου.

Από τα κείμενα αντλούνται τα παραδείγματα, για να διδαχθούν οι ερωτηματικές αντωνυμίες *ποιος, ποια, ποιο και τι*.

Η πανηγυρική ατμόσφαιρα μάς δίνει την ευκαιρία να διδάξουμε τη λεκτική πράξη «εκφράζω τον ενθουσιασμό μου για ένα κατόρθωμα κάποιου – επιβραβεύω κάποιον».

Η ενότητα προσφέρεται και για γιορταστικές δραστηριότητες:

- αναπαράσταση των παιχνιδιών που έπαιζαν τα παιδιά της Τουρκοκρατίας
- δραματοποίηση της σκηνής στην οποία ο Θοδωράκης πουλά ξύλα στον Μεμέτη και στις γυναίκες της Τριπολιτσάς
- σύνθεση του προγράμματος της εθνικής γιορτής κτλ.

Ενότητα 18η: «Πάμε θέατρο το Σαββατοκύριακο;»

Γενικοί στόχοι

- Να συνειδητοποιηθεί ότι το θέατρο συμβάλλει στην ηθική τελείωση του παιδιού και στην ανάπτυξη της αντίληψης ότι μέσω του διαλόγου και της καλοπροαίρετης αντιπαράθεσης γνωρίζουμε τον «άλλο».
- Να παρουσιάσουμε μια μορφή επικοινωνίας που συντελείται με τον συνδυασμό λόγου και δραμένων στην περίπτωση της θεατρικής παράστασης.
- Να επικοινωνήσει το παιδί με το σύνολο μιας θεατρικής παράστασης και να προσλάβει στοιχεία από την ποικιλία των συν-τελεστών της.
- Να κατανοήσουν ότι η θεατρική παράσταση ως διαδικασία:
 - α) απαρτίζεται από στοιχεία τα οποία ευρίσκονται σε μια αρμονική και αλληλοσυμπληρωματική μεταξύ τους σχέση (λόγος, μουσική, χορός, υπόδυση ρόλων, ενδυμασία)
 - β) ότι η πρόσληψη του θεατρικού έργου συν-τελείται μέσω αυτών των στοιχείων και όχι μόνο από τον λόγο
 - γ) ότι η ποικιλία των συν-τελεστών καθορίζει την οικουμενικότητα του θεάτρου ως είδους και των μηνυμάτων που μεταφέρει. Εδώ, εξάλλου, συνίσταται και η «διδασκτική» διάσταση της παράστασης.

Ειδικοί στόχοι

1. Κοινωνικοπολιτισμικός στόχος

Ο τίτλος της ενότητας «Πάμε θέατρο το Σαββατοκύριακο;» καθώς και τα επιλεγμένα κείμενα (επικοινωνιακού, θεατρικού και πληροφοριακού-αφηγηματικού τύπου) στοχεύουν στην ανάδειξη μιας κατάστασης όπου συνυπάρχουν συγγραφέας, θεατές και ηθοποιοί από διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα και εποχές. Με τον τρόπο αυτό καλλιεργείται η προσέγγιση ή, καλύτερα, η «κοινωνίωση των προσώπων» μέσα από τη θεατρική διαδικασία, η οποία τελείται, ευρύτερα από τον χώρο της σκηνής, μέσα σε ατμόσφαιρα «συν-πάθειας». Μέσω αυτής της ατμόσφαιρας «συν-πάθειας» προάγεται ο θεατής σε εξοικείωση με το δράμα και την αναφορά σε καθολικές καταστάσεις (παραδειγματισμός του θεατή).

3. Γλωσσικοί στόχοι

- Το περιεχόμενο της ενότητας σχετίζεται με την προσέγγιση και τη σπουδή του θεατρικού λόγου και της ποικιλίας δομών, η οποία εμφανίζεται σ' αυτόν. Παράλληλα, δίδεται το πλαίσιο (σκηνή, αμφίεση, μουσική, φωτισμός), όπου το κείμενο αποκτά τη θεατρική του λειτουργικότητα.
- Η κατάκτηση του **βασικού λεξιλογίου**, που είναι απαραίτητο για την κατανόηση λόγου και δραμένων και για τη διατύπωση σκέψεων ή εκφράσεων σχετικών με το θέατρο.
- Η διδασκαλία του *πλαγίου λόγου* και η μεταφορά διαλόγων σ' αυτόν.

- Η χρηστική λειτουργία της λεκτικής πράξης μου αρέσει να..., / δεν μου αρέσει κάτι, γιατί... . Η διδασκαλία έχει στόχο να ενθαρρύνει τα παιδιά να εκφράζουν στοιχειώδεις αξιολογικές κρίσεις για μια παράσταση, για έναν ηθοποιό, για φορεσιές κτλ.
- Η διδασκαλία των ουσιαστικών που παράγονται από ρήματα (**-σιμο, -ξιμο, -ψιμο**). Η ενότητα προσφέρει αρκετά τέτοια ρήματα, από τα οποία παράγονται ουσιαστικά.
- Ο μετασχηματισμός του **αντικειμένου** σε **γενική αντικειμενική** (ράβω τα κουστούμια ⇒ το ράψιμο των κουστουμιών).
- Η κατασκευή αφίσας και η ταξινόμηση - παρουσίαση βασικών πληροφοριών (έργο, ρόλοι, ηθοποιοί, τόπος και χρόνος της παράστασης).

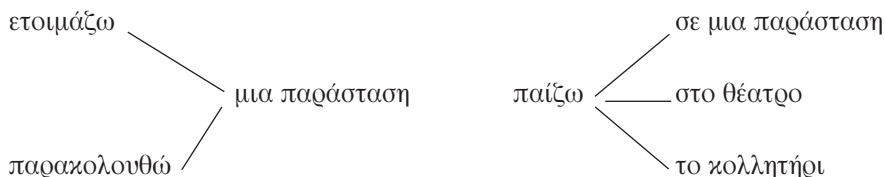
Μεθοδολογία

Αφόρμηση για την ενότητα μπορεί να αποτελέσει η προϋπάρχουσα βιωματική εμπειρία από τη θεατρική αγωγή στο σχολείο και στο οικογενειακό περιβάλλον του παιδιού. Επισκέψεις στο θέατρο με τους γονείς και εντυπώσεις από τα θεατρικά έργα που έχουν δει, συζήτηση γύρω από τις σκηνές και τους ηθοποιούς, τις φορεσιές, το τι θα ήθελαν να ξαναδούν, εμπειρίες θεατρικών παραστάσεων του σχολείου τους, μπορεί να δώσουν αφορμή για συζήτηση. Συγχρόνως εμείς σημειώνουμε στον πίνακα τις επαναλαμβανόμενες λέξεις προσέχοντας την εννοιολογική ταξινόμησή τους, όπως στο παρακάτω τυχαίο παράδειγμα:

ο ηθοποιός	η σκηνή	η μουσική
ο ρόλος	τα σκηνικά	ο χορός
το κοστούμι	η αυλαία	το τραγούδι

Με τον τρόπο αυτό στοιχειοθετείται ένα βασικό λεξιλόγιο, στο οποίο επανερχόμαστε περιοδικά και το εμπλουτίζουμε. Κατά την επεξεργασία της ενότητας φροντίζουμε να αναδειχθούν οι λέξεις κλειδιά (π. χ. ο θεατής, η παράσταση, το έργο, παίζω, ετοιμάζω, παρακολουθώ κ. ά.) και οι εκφράσεις που θέλουμε να χρησιμοποιήσει στον λόγο του το παιδί.

Ένα παράδειγμα:

Όσον αφορά στις εκφράσεις, φροντίζουμε να αναφαιίνεται η ποικιλία των σημασιών που προσλαμβάνει η λέξη μέσα στα συμφραζόμενά της (context), ώστε οι μαθητές/τριες να κατανοήσουν σταδιακά τη μετάβαση από την **κυριολεξία** στη **μεταφορά**.

Δύο από τους πρωταρχικούς στόχους της παραγωγής του γλωσσικού υλικού είναι η **ανάκληση** αποκτημένων γνώσεων και η **διαπερατότητα** του, πράγμα που σημαίνει ότι κατά τη διδασκαλία της συγκεκριμένης θεματικής ενότητας διασταυρώνουμε τις παρεχόμενες γνώσεις με άλλες που προέρχονται τόσο από τα μαθήματα στη γλώσσα της χώρας διαμονής όσο και από τα βιβλία της σειράς *ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΑ*. Οι ενότητες που αναφέρονται στην *Αποκριά* και στον *Καραγκιόζη* – β' τεύχος του 1ου επιπέδου και α' τεύχος του 2ου επιπέδου – βοηθούν τα παιδιά να καταλάβουν τι σημαίνει υπόδυση ενός προσώπου και ανάληψη ρόλων, πώς λειτουργεί η μεταμφίεση και πώς εκφωνείται ο χιουμοριστικός διάλογος. Η συνειδητοποίηση του θεάτρου ως συλλογικής ψυχαγωγικής πράξης και ως πολιτισμικής και διαχρονικής αξίας συμπληρώνεται από ανάλογες ενότητες του βιβλίου *ΕΜΕΙΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΛΛΟΙ* (βλ. 2ο επίπεδο: το *θεατρικό παιχνίδι* σελ. 57 και τα *αρχαία θέατρα* σσ. 90, 105, 107, 115).

Η **ενότητα** στο **βιβλίο** του **μαθητή** χωρίζεται σε τρεις **υποενότητες**: Η **πρώτη** έχει τίτλο «Πάμε θέατρο το Σαββατοκύριακο;» και θέτει στόχο να κατανοήσουν τα παιδιά την οικονομία του λόγου με την οποία μεταδίδεται η πληροφορία στην αφίσα και τον ρόλο της στη διαφήμιση μιας παράστασης. Γι' αυτό καλό είναι να δουν πραγματική θεατρική αφίσα στην τάξη. Στην ίδια υποενότητα φροντίζουμε να γίνει κατανοητό ότι η γλώσσα του θεατρικού έργου δεν εμποδίζει την επικοινωνία και την απόλαυση της παράστασης, μια και σ' αυτό συντελούν παράγοντες, όπως ο χορός, η μουσική, οι κινήσεις των ηθοποιών, ο φωτισμός κτλ.

Η **δεύτερη** υποενότητα αποτελείται από ένα αντιπροσωπευτικό απόσπασμα θεατρικής διασκευής του μυθιστορήματος *Ο Μικρός Πρίγκιπας* και χαρακτηρίζεται **πολυλειτουργική**² για τους εξής λόγους:

♦ **Ως προς το περιεχόμενο**: ο διάλογος ανάμεσα στην αλεπού και στον Μικρό Πρίγκιπα είναι μια έξυπνη συμβολική επινόηση του Σαιντ Εξυπερύ, για να δείξει πώς συντελείται στη φιλία η αμοιβαία γνωριμία και οικείωση της «διαφοράς» και πώς κυριαρχεί τελικά στις σχέσεις των φίλων η εμπιστοσύνη και η ηρεμία. Το κείμενο δίνει αφορμή να αναφερθούν τα παιδιά και στις δικές τους φιλίες. Είναι απαραίτητο να επιμείνουμε στη λέξη «εξημερωμένος», που αντικατοπτρίζει όλη τη διαδικασία της προσπάθειας να γνωρίσουμε και να αποδεχθούμε τον «άλλο». Η λέξη «**εξημερωμένος**» ανακαλεί την αντίθετη έννοιά της, τη λέξη «**άγριος**». Μπορεί, επομένως, να γίνει κουβέντα πάνω στην πρόταση «ο καθένας μας είναι για τον άλλον **άγριος**, πριν γνωριστεί μαζί του και μάθει ποιος είναι!». Ύστερα ρωτάμε για στιγμιότυπα της σταδιακής αλληλογνωριμίας μας, τι γίνεται στην τάξη ή στο παιχνίδι από μέρα σε μέρα... Έτσι, η όλη διαδικασία οδηγεί στην κοινωνικοποίηση του παιδιού.

♦ **Ως προς τη Γραμματική**: Αντλούνται παραδείγματα από το κείμενο για να διδαχθεί ο **πλάγιος λόγος**. Η θεωρία του πλάγιου λόγου είναι δύσκολη και γι'

2. Για τη σημασία του *πολυλειτουργικού* ή *πυρηνικού* κειμένου βλέπε στην εισαγωγή.

αυτό χρειάζονται παραδείγματα και από προσωπικά βιώματα των παιδιών. Εκείνο που πρέπει να καταλάβουν είναι ότι πολλές φορές εμείς οι ίδιοι λέμε τα λόγια των «άλλων» σε τρίτα πρόσωπα, που πιθανόν να μη βρίσκονται ούτε στον ίδιο χώρο, ούτε φυσικά στον ίδιο χρόνο! Το απόσπασμα από τον Μικρό Πρίγκιπα μπορούν να το παίξουν δυο παιδιά και στη συνέχεια καθένα από τα υπόλοιπα να μεταφέρει με δικά του λόγια ορισμένες φράσεις του Πρίγκιπα ή της αλεπούς σε ένα τρίτο πρόσωπο ή ένα υποτιθέμενο κοινό. Με τον τρόπο αυτό βιώνουν την εκφορά του πλαγίου λόγου, προσέχοντας την αλλαγή των προσώπων και τη σύνταξη των πιο συχνών ρημάτων που εισάγουν πλάγιο λόγο *ρωτώ* και *λέ(γ)ω* και μαθαίνουν να αφηγούνται σαν ιστορία τις διάφορες σκηνές ενός θεατρικού έργου.

Η **τρίτη** υποενότητα διευρύνει το **κοινωνικοπολιτισμικό περιεχόμενο** της ενότητας, δίνοντας ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα **ενδοελληνικής διαπολιτισμικότητας** με την αναφορά στο μαθητικό θεατρικό φεστιβάλ που πραγματοποιείται στα πλαίσια του προγράμματος «**Παιδεία Ομογενών**». Ο σκοπός της, λοιπόν, είναι να ενθαρρύνει τη συμμετοχή των σχολείων σε παρόμοιους διαγωνισμούς³. Κάθε χρόνο στις αρχές Ιουλίου έλληνες μαθητές από σχολεία του εξωτερικού συναντώνται στους χώρους του Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ. του Παν/μίου Κρήτης στο Ρέθυμνο και λαμβάνουν μέρος στο φεστιβάλ αυτό παρουσιάζοντας ένα θεατρικό έργο στην ελληνική γλώσσα. Η συνάντηση ανήκει στις στρατηγικές εμπέδωσης της ελληνικής γλώσσας, αλληλογνωριμίας των Ελλήνων Διασποράς και τοπικής κοινωνίας και ανάπτυξης σχέσεων.

Η φωτογραφία προέρχεται από μια τέτοια μαθητική παράσταση, στην οποία είχε δραματοποιηθεί ο μύθος του Αισώπου «Ο τζίτζικας και τα μυρμηγκια». Τα παιδιά μπορούν να παρατηρήσουν τη σκηνή της παράστασης, να πουν ποιο επεισόδιο του μύθου απεικονίζει, να μιλήσουν για τη μεταμπίηση των μικρών ηθοποιών σε μυρμηγκια και τζίτζικια, να βρουν τα μέσα με τα οποία αναπαρίσταται η κοπιαστική δουλειά των μυρμηγκιών και η ξεγνοιασιά του τζίτζικα, να αφηγηθούν δικές τους εμπειρίες. Τα παροτρύνουμε, επίσης, να φέρουν στο επόμενο μάθημα φωτογραφίες, να τις δείξουν στους συμμαθητές τους και να συζητήσουν γι' αυτές. Παράλληλα ρίχνουμε και την ιδέα μιας μελλοντικής συμμετοχής σε παρόμοιο διαγωνισμό..., για να ωριμάξει!

Ο μύθος του Αισώπου δίνει την ευκαιρία να εξασκήσουμε τα παιδιά στη μετατροπή του αφηγηματικού κειμένου σε δραματικό και στην ανίχνευση των σκηνικών οδηγιών που εμπεριέχονται στο κείμενο. Τα παιδιά μπορούν να προετοιμάσουν το παίξιμο της σκηνής κάνοντας τα εξής βήματα για τη **δραματοποίηση**:

♦ να δημιουργήσουν μια **ομάδα** που θα πει τα λόγια των **μυρμηγκιών** και να ορί-

3. Τη **συμμετοχή** σε «αγώνες» μαθητικών θεατρικών παραστάσεων έχει σκοπό να ενθαρρύνει και η φωτογραφία από τη σκηνή του έργου *Ο Μικρός Πρίγκιπας* στην πρώτη υποενότητα.

σουν κάποιο συμμαθητή τους ή συμμαθήτριά τους που θα υποδυθεί τον τζίτζικα
 ♦ να βρουν τις λέξεις που βοηθούν να φτιάξουμε το σκηνικό και να πούμε πώς θα
 αναπαραστήσουμε την ατμόσφαιρά τους· π. χ.

βροχή ⇒ βρεγμένο πάτωμα

ήλιος ⇒ δυνατός φωτισμός

χειμώνας ⇒ γυμνά δέντρα κτλ.

Στο **τετράδιο δραστηριοτήτων** οι ασκήσεις κατανόησης των κειμένων έχουν στόχο να αναπτύξουν τον γραπτό αλλά και τον προφορικό λόγο των μαθητών εμποδώνοντας το βασικό λεξιλόγιο και τις βασικές εκφράσεις που συναντήσαμε στα κείμενα.

Επειδή, μιλώντας για το θέατρο, χρησιμοποιούμε ρήματα, όπως παίζω, φτιάχνω, ράβω, γράφω κτλ., κρίναμε σκόπιμο να διδάξουμε την παραγωγή των καταλήξεων **-σιμο, -ξιμο, -ψιμο**. Παράλληλα, δίνουμε παραδείγματα, όπως:

ράβω τα κουστούμια ⇒ *το ράψιμο των κουστουμιών* και εφιστούμε την προσοχή των παιδιών στον μετασχηματισμό του **αντικειμένου** σε **γενική αντικειμενική**.

Για τη διδασκαλία του **πλάγιου λόγου** βλ. πιο πάνω την εξήγηση για το ρόλο του πολυλειτουργικού κειμένου.

Στην ίδια ενότητα διδάσκεται η λεκτική πράξη «*μου αρέσει κάτι ή μου αρέσει να...*» – «*δεν μου αρέσει κάτι ή δεν μου αρέσει να ..., γιατί...*». Τα παιδιά μπορούν να ανατρέξουν στην ενότητα «*Θα σκίσω με την καινούργια μου φόρμα!*», να ξαναθυμηθούν τη λεκτική πράξη με τη μορφή *μου αρέσει να ...- δεν μου αρέσει να ...* και να εντοπίσουν τη διαφορά της από τη δομή που διδάσκουμε σ' αυτό το μάθημα. Εδώ εμποδώνουμε τη λεκτική πράξη μιλώντας ή γράφοντας για μια θεατρική παράσταση, για ηθοποιούς, για κάποιο θεατρικό έργο ή δραματοποιώντας ένα σχετικό διάλογο και διατυπώνοντας κρίσεις. Έτσι, οι μαθητές/τριες μαθαίνουν να δικαιολογούν τη γνώμη τους αναπτύσσοντας και μια στοιχειώδη δομή επιχειρήματος. Αυτό τον στόχο επιδιώκει να πραγματώσει και η άσκηση με τις φωτογραφίες των ηθοποιών. Εδώ, μάλιστα, μπορεί ο δάσκαλος να ενθαρρύνει και αστείες ή απροσδόκητες δικαιολογήσεις, που δίνουν τη διάσταση της παρωδίας και του χιούμορ, ώστε να αναπληρωθεί η βασική αυτή έλλειψη που παρατηρείται στα κείμενα.

Ενότητα 19η: «Η Μεγάλη Εβδομάδα και η Μέρα της Λαμπρής»

Γενικοί στόχοι

- Να έλθουν σε επαφή τα παιδιά με τον λόγο του Ευαγγελίου και την κατανυκτική και λυτρωτική ατμόσφαιρα που αναδύεται από την υμνογραφία και να γνωρίσουν λεπτομέρειες τους Θείου δράματος, καθώς και τη συγκίνηση που μεταδίδει η ατμόσφαιρα των ημερών.
- Να συνειδητοποιήσουν ότι όλες οι σχετικές προετοιμασίες της εορτής του Πάσχα προσφέρουν το κλίμα, για να κατανοηθεί το μήνυμα της **αγάπης** και της **ειρήνης**, που είναι στοιχεία απαραίτητα για τη σωστή επικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων σε οικουμενικό επίπεδο.

Ειδικοί στόχοι

1. Κοινωνικοπολιτισμικοί στόχοι

- Η εορτή του Πάσχα αποτελεί πυρήνα συνοχής της οικογένειας και της κοινότητας. Γύρω από αυτόν τον πυρήνα αναπτύσσονται δρώμενα συμβολικού χαρακτήρα, συνδεδεμένα τόσο με τη ζωή της οικογένειας, όσο και της ευρύτερης κοινότητας και της φύσης (πασχαλινή κουζίνα, οβελίας, χοροί και τραγούδια αναφερόμενα στον θρίαμβο της ζωής έναντι του θανάτου κτλ.).

2. Γλωσσικοί στόχοι

- Η ενότητα περιέχει ένα πλούσιο λεξιλόγιο και λεκτικές πράξεις που περιστρέφονται γύρω από το θρησκευτικό γεγονός και την τελετουργία που το αναπαριστά. Ως εκ τούτου, τα κείμενα του επικοινωνιακού πλαισίου και τα λογοτεχνικά προσφέρουν την ευκαιρία στους μικρούς μαθητές για κατάκτηση λέξεων και εκφράσεων άμεσα συνδεδεμένων με το θέμα.
- Δόθηκε ιδιαίτερη προσοχή στη συγκινησιακή διάσταση των Ιερών Κειμένων, για να επιτευχθεί η μέθεξη στο μέγα θαύμα και στην οικουμενικά σωτηριολογική διάσταση της Αναστάσεως.
- Στην ενότητα κατεβλήθη προσπάθεια να μεταφερθεί η λαμπρή εορταστική ατμόσφαιρα του Πάσχα, όπως αυτή βιώνεται και επιβεβαιώνεται τελετουργικά στο εθιμοτυπικό μας.

Μεθοδολογία

Τα κείμενα, καθώς διδάσκονται τις προηγούμενες των διακοπών ημέρες, μπορούν να συνδεθούν με την κατανυκτική ατμόσφαιρα των Χαιρετισμών και του Ευαγγελισμού, ως εορτής υποσχετικής για τη Λύτρωση του ανθρώπου. Κάποια παιδιά παρακολουθούν τους «Χαιρετισμούς», πιθανόν, με τους γονείς τους κάθε Παρασκευή της Μεγάλης Σαρακοστής. Καλό είναι να τα παρακινήσουμε να μας μιλήσουν για τα βιώ-

ματά τους. Με αφορμή αυτές τις εμπειρίες μπορούμε να προχωρήσουμε στην προσέγγιση και την επεξεργασία των κειμένων.

Με τα κείμενα που αναφέρονται στις πασχαλινές συνταγές μεταφέρουμε στην αίθουσα διδασκαλίας την πασχαλιάτικη ατμόσφαιρα της ελληνικής κουζίνας (βάψιμο αβγών), κάτι που μπορεί να γίνει με εκτέλεση των συνταγών ή με θεατρικό παιχνίδι και μουσική υπόκρουση από δημοτικά τραγούδια.

Μέσω των ερωτήσεων κατανόησης οδηγούνται τα παιδιά στην έκφραση βιωματικών καταστάσεων σχετικών με την εορτή του Πάσχα.

Η εμπέδωση του λεξιλογίου και των ευχών επιτυγχάνεται μέσα από τις δραστηριότητες γραπτού, κυρίως, λόγου.

Η ανακατεμένη ιστορία στην άσκηση 3 στόχο έχει να εμπεδώσουν τα παιδιά τις βασικές λειτουργίες της αφήγησης και τη λογική σειρά των επεισοδίων κατά την εξέλιξη της πλοκής. Αυτό τα βοηθά να φτιάχνουν με λογική συνέχεια και τις δικές τους ιστορίες.

Η προφορική διατύπωση ευχών προσφέρεται ως διαλογική άσκηση, ενώ η κατασκευή ευχητηρίων καρτών είναι μια ακόμη ευκαιρία άσκησης στον γραπτό λόγο και ανάπτυξης επικοινωνίας μεταξύ συγγενών και φίλων που βρίσκονται μακριά.

Το πλούσιο βασικό λεξιλόγιο που υπάρχει στο βιβλίο του μαθητή, ο διδάσκων μπορεί, σε συνεργασία με τα παιδιά, να το μεταφέρει στη γλώσσα της χώρας διαμονής.

Ενότητα 20η: «Παιδιά στον κόσμο»

Γενικοί στόχοι

- Να συνειδητοποιηθεί ότι η επικοινωνία με ανθρώπους από διαφορετικούς πολιτισμούς συμβάλλει στην προώθηση της ειρήνης και της αρμονικής συνύπαρξης των ανθρώπων.
- Να αποτυπωθεί με παραστατικό τρόπο η χαρά της επικοινωνίας που νιώθουν τα παιδιά, όταν επικοινωνούν με «άλλους» ανθρώπους.
- Να αναδειχθεί η ανάγκη που αισθάνεται κάθε παιδί να γνωρίσει καινούργιους φίλους, οι οποίοι θα του εμπλουτίσουν τα πολιτισμικά του πρότυπα.

Ειδικοί στόχοι

1. Κοινωνικοπολιτισμικοί στόχοι

- Να κατανοήσουν τα παιδιά την αξία της επικοινωνίας μεταξύ τους και της ανταλλαγής εμπειριών και ιδεών.
- Να βιώσουν τη σημασία που έχει η ανάληψη πρωτοβουλιών για τη διατήρηση της ειρήνης στην εποχή μας.
- Να εξοικειωθούν με κώδικες επικοινωνίας.
- Να ενθαρρυνθούν στην ανάπτυξη της επικοινωνίας με παιδιά από άλλα μέρη της γης.

2. Γλωσσικοί στόχοι

- Ο προσδιορισμός και η διάκριση της τυπολογίας του έμμεσου αντικειμένου στα τρία πρόσωπα (μου, σου, του ...) και η παρουσίαση της σταθερής δομής: *τα κλιτικά δίπλα στο ρήμα: το κλιτικό σε αιτιατική πιο κοντά στο ρήμα από το κλιτικό σε γενική.*
- Η παραγωγή προτάσεων με σκοπό την εμπέδωση του μετασχηματισμού των κλιτικών.
- Διάκριση και προσδιορισμός καταλήξεων σε επίθετα που προσδιορίζουν χαρακτηριστικά του προσώπου (*-μάλλης-μάλλα, -μάτης-μάτα*).

Μεθοδολογία

Το βιβλίο του μαθητή χωρίζεται σε δύο υποενότητες. Στην πρώτη (*Ένα γράμμα μάς φέρνει ιδέες*) επιδιώκουμε να κατανοήσει το παιδί την αξία της επικοινωνίας με ανθρώπους από διαφορετικούς πολιτισμούς. Με τον τρόπο αυτό έρχεται σε επαφή με διαφορετικά πολιτισμικά πρότυπα, εξοικειώνεται με τον «άλλο», αποδέχεται τη διαφορά και εμπλουτίζει την κοινωνική του εμπειρία. Η δεύτερη υποενότητα (*Το γαϊτανάκι*) επεκτείνει το περιεχόμενο της πρώτης και βοηθά στην ολοκλήρωση της επίτευξης των κοινωνικοπολιτισμικών στόχων της ενότητας.

Και τα δύο κείμενα δεν παρουσιάζουν νοηματικές δυσκολίες και ο εκπαιδευτικός

μπορεί να αποφασίσει με βάση τον διδακτικό χρόνο που έχει στη διάθεσή του και τον προγραμματισμό της ύλης του αν θα πρέπει να προσεγγίσει και τα δύο κείμενα.

Ως προς τη Γραμματική: Τα παραδείγματα για τη διδασκαλία του έμμεσου αντικειμένου αντλούνται από τα κείμενα της ενότητας. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να συστηματοποιήσει μέσω των παραδειγμάτων όλους τους τύπους του έμμεσου αντικειμένου και στα τρία πρόσωπα. Μπορεί, εξ άλλου, να παραπέμψει τους μαθητές στη 12η ενότητα (*Θα σκίσω με την καινούργια μου φόρμα*) όπου υπάρχει παραδειγματικός πίνακας.

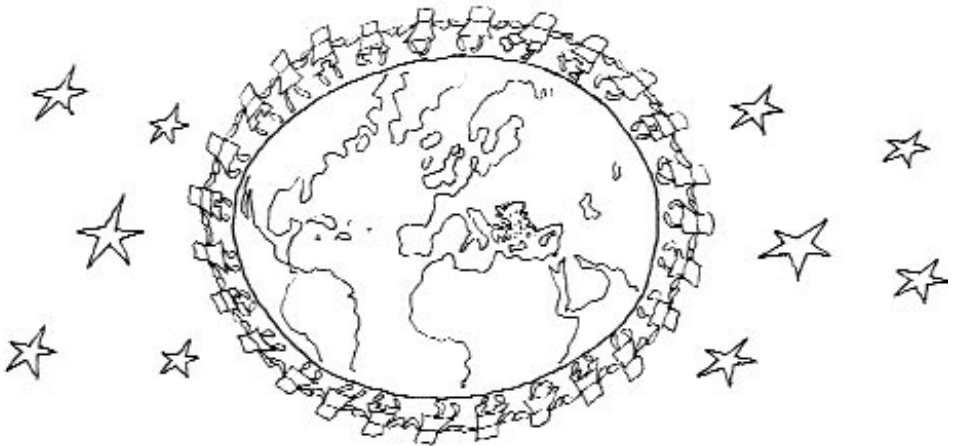
Διευρυμένο λεξιλόγιο

Στο διευρυμένο λεξιλόγιο προτείνονται οι ακόλουθες λέξεις ή φράσεις:

ανοίγω διάπλατα τα χέρια μου
την αγκαλιά μου
την καρδιά μου

δίνω το χέρι
δώσαμε τα χέρια

μπαίνω στον χορό (κυριολεκτικά/μεταφορικά)

Ενότητα 21η: «Τι παιχνίδια κάνει η γλώσσα!...»

Γενικοί στόχοι

- Να συνειδητοποιήσουν σταδιακά οι μαθητές ότι η ενασχόληση με τον λόγο μπορεί να γίνει και με τρόπο δημιουργικό και ευχάριστο, συνδυάζοντας δηλαδή μοτίβα από διάφορες περιοχές, όπως είναι το παραμύθι ή ο ελεύθερος στίχος, παράγοντας τον δικό τους προσωπικό λόγο.
- Να δημιουργηθεί έτσι στην τάξη μια ατμόσφαιρα ευχάριστη, όπου ο καθένας θα καταθέτει την δική του έμπνευση και φαντασία.
- Να αντιληφθούν τα παιδιά, μέσα στην ατμόσφαιρα αυτή, τη διαφοροποιητική λειτουργία των φθόγγων και τη δυνατότητα δημιουργίας νέων λέξεων προσθέτοντας ή αφαιρώντας φθόγγους.
- Να βιώσουν, μέσα από το παιχνίδι, τη μετάβαση από την κυριολεξία στη μεταφορά, από το πραγματικό στο φανταστικό, από τη ρεαλιστική παρατήρηση της πραγματικότητας στο εικονικό σχόλιο.

Ειδικοί στόχοι

1. Κοινωνικοπολιτισμικός στόχος

Η ενότητα «Τι παιχνίδια κάνει η γλώσσα!» σκοπό έχει να οδηγήσει τους μαθητές στην ελεύθερη παραγωγή λόγου, προφορικού ή γραπτού, κινούμενη ελεύθερα πότε στον χώρο της φαντασίας και πότε στον χώρο της ρεαλιστικής παρατήρησης της πραγματικότητας. Έτσι, καλούνται οι μαθητές, τώρα που τελειώνει το βιβλίο τους να δουν στην πράξη τι μπορούν να καταφέρουν, αν αφήσουν ελεύθερη την φαντασία τους. Ταυτόχρονα, η ενότητα πραγματοποιεί και μια επανάληψη σε βασικές δομές της γλώσσας, χωρίς όμως να γίνεται κουραστική για τους μαθητές. Τονίζεται ιδιαίτερα πόσο σημαντικό είναι για τα παιδιά να αφήνουν ελεύθερη τη φαντασία τους και να μαθαίνουν σιγά-σιγά να τη συνδυάζουν με τη δημιουργικότητα, ώστε να προχωρούν έτσι σε νέες, ενδιαφέρουσες συνθέσεις. Η ευχέρεια δημιουργίας λέξεων αποκτά στο παραμύθι της Λυκόβρυσης βιοποριστική αξία.

2. Γλωσσικοί στόχοι

- Μέσα από τον μύθο καλούνται οι μαθητές να διαπιστώσουν τη διαφοροποιητική αξία των φθόγγων, τόσο στον προφορικό, όσο και στον γραπτό λόγο. Έτσι, καθώς μέσα στο παραμύθι τα γράμματα όχι μόνο παράγουν νέες λέξεις, αλλά γίνονται και η αιτία εξέλιξης του μύθου, η προσοχή του αναγνώστη στρέφεται βαθμιαία στις δυνατότητες συνδυασμού των φθόγγων-γραμμάτων, της σωστής τους ανάγνωσης και της κατανόησης της σημασίας τους. Πρέπει επίσης να τονιστεί ότι, καθώς ο μύθος παραμένει ανοικτός, οι αναγνώστες παρακινούνται στη δημιουργία όλο και περισσότερων γλωσσικού υλικού.
- Οι μαθητές ασκούνται στη χρήση επιρρημάτων στους τρεις βαθμούς, καθώς

και στη χρήση και σημασία συνδυασμών όπως: καλά-καλά, αργά-αργά κ.λ.π.

- Παρουσίαση και εμπέδωση της δομής «μπορώ να γράψω, δεν μπορώ να γράψω», (κατάφαση- άρνηση).

Στο βιβλίο του μαθητή το βασικό κείμενο είναι το παραμύθι της Λυκόβρυσης, ενώ το ποίημα που ακολουθεί συνεχίζει την ίδια ατμόσφαιρα, σε επίπεδο όμως σημασιολογίας αυτή τη φορά. Κοινό χαρακτηριστικό, επίσης, των δύο κειμένων είναι ότι προτρέπουν τον αναγνώστη να τα συνεχίσει, πράγμα που συμβαίνει αμέσως μετά, στο βιβλίο των ασκήσεων. Αξίζει επίσης να τονιστεί η δημιουργική χρήση και σύνθεση μοτίβων από τον χώρο του παραμυθιού στο δεύτερο κείμενο του Ευγένιου Τριβιζά, που κινείται στον χώρο του ελεύθερου στίχου.

Μεθοδολογία

Μια πρόταση αφόρμησης είναι η παρουσίαση στην τάξη κάποιων φωνολογικά ελάχιστων ζευγών, όπως γάλα-σάλα, αλάτι-παλάτι, Θάνος, Πάνος, Μάνος, με ή χωρίς την βοήθεια εικόνων σχετικών. Υπενθυμίζεται ότι αρκετά από αυτά έχουν ήδη χρησιμοποιηθεί ως υλικό πρώτης ανάγνωσης στο βιβλίο *Βλέπω και διαβάζω* (Επίπεδο πρώτο, τεύχος δεύτερο, Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ., Ρέθυμνο, 1999). Εδώ το υλικό αυτό μπορεί να παρουσιαστεί στα παιδιά με τη μορφή παιχνιδιού, δίνοντάς τους τη μία μόνο λέξη και ζητώντας τους να βρουν άλλες ομόηχες. Εάν οι δυνατότητες της τάξης το επιτρέπουν, μπορεί να προχωρήσει στην αναζήτηση αντιθέτων ή συνώνυμων λέξεων, προσπαθώντας κάθε φορά να σχηματίζονται και προτάσεις με τις λέξεις αυτές. Τονίζεται ότι γενικότερος στόχος της ενότητας δεν είναι η συγκέντρωση και μόνον κάποιων ειδικών κατηγοριών λέξεων, αλλά η ταυτόχρονη ένταξή τους στο περιβάλλον μιας πρότασης. Σε όλη τη διαδικασία τα παιδιά μπορούν να χρησιμοποιούν και λεξικό.

Ενότητα 22η: «Τελεία και παύλα!»

Γενικοί στόχοι

- Να συνειδητοποιηθεί ότι η γλώσσα ως σημειωτικός οργανισμός χαρακτηρίζεται από μερικά καθολικά γνωρίσματα, όπως τα παραγλωσσικά και τα σημεία στίξης.
- Να κατανοηθεί ότι η επικοινωνία του ανθρώπου συμπληρώνεται από τον επιτονισμό, ο οποίος αποτελεί συστατικό στοιχείο ενός εκφωνήματος.
- Να συνειδητοποιηθεί ότι ο επιτονισμός καθορίζει την κειμενική σημασία, γιατί στην πρόσληψη τόσο του προφορικού, όσο και του γραπτού λόγου δραστηριοποιούνται περισσότεροι παράγοντες και κώδικες, οι οποίοι μπορεί για μερικούς φυσικούς ομιλητές μιας γλώσσας να είναι περιθωριακοί και μη απαραίτητοι, επικοινωνιακά, όμως, πάντοτε εν ενεργεία.

Ειδικοί στόχοι

1. Κοινωνικοπολιτισμικός στόχος

Το θέμα της ενότητας στοχεύει στην ανάδειξη των παραγλωσσικών φαινομένων, τα οποία είναι κοινά σε όλες τις γλώσσες, έστω και αν τα σύμβολά τους διαφέρουν. Οι χρήστες, εν προκειμένω οι μαθητές, κατανοούν ότι σε όλες τις γλώσσες υπάρχουν κάποιες κοινές καθολικές σημασιολογικές δομές, οι οποίες εν μέρει αποτυπώνονται και στον γραπτό λόγο και εμπλουτίζουν το νόημά του. Αρκεί ένα απλό παράδειγμα: η φράση «εσείς το λέτε», πέρα από τις οποιοσδήποτε πληροφορίες (πρόσωπα, γεγονός), δηλώνει και μια επιπλέον, ανάλογα με τον επιτονισμό· ο ακροατής ή αναγνώστης πληροφορείται από τον τρόπο με τον οποίο προφέρεται, αν πρόκειται για κατάφαση αυταρχική, ουδέτερη, πειστική, επίμονη, ανυπόμονη, εξοργισμένη, διστακτική, αναποφάσιστη ή για ερώτηση φιλική, πειστική ή εκνευρισμένη.

2. Γλωσσικοί στόχοι

Το περιεχόμενο της ενότητας σχετίζεται με τα σημεία στίξης και τον ρόλο που διαδραματίζουν στην ανάγνωση ενός κειμένου. Έχει δε τους εξής στόχους:

- Να μάθουν τα παιδιά τα σύμβολα των σημείων στίξης.
- Να διακρίνουν τη διαφορετική λειτουργία τους και την αναγκαιότητά τους σε ένα προτασιακό σύνολο.
- Να τα χρησιμοποιούν σωστά στο γραπτό τους κείμενο.
- Παράλληλα, η ενότητα αποσκοπεί στη διδασκαλία ενός βασικού λεξιλογίου και στερεότυπων εκφράσεων, που σχετίζονται με τα σημεία στίξης (τελεία και παύλα).

Μεθοδολογία

Αφόρμηση της ενότητας μπορεί να αποτελέσει η εικονογράφηση του βιβλίου στη

σελίδα 116. Ως προς τη χρήση και τη λειτουργία των σημείων στίξης, ο εκπαιδευτικός πρέπει να αξιοποιήσει την προϋπάρχουσα γνώση των μαθητών του από τη γλώσσα της χώρας καταγωγής. Ιδιαίτερα διαφωτιστικό είναι το κείμενο «Τα σημεία στίξης διαλέγουν αρχηγό», μέσω του οποίου οι μαθητές μπορούν εύκολα να κατανοήσουν τη χρήση και τη λειτουργία των σημείων στίξης. Το κείμενο διακρίνεται για το χιούμορ και την απλότητα με την οποία προσεγγίζει το θέμα. Η διαμόρφωση και η κατάταξη των εννοιών (θαυμαστικό, κόμμα, τελεία κ.ο.κ) μπορεί να γίνει αβίαστα και χωρίς πολλές δυσκολίες από τους μαθητές. Ο εκπαιδευτικός με διερευνητικές ερωτήσεις ζητά από τους μαθητές να προσδιορίσουν τη θέση και τη λειτουργία καθενός από τα σημεία στίξης με βάση το κείμενο «Τα σημεία στίξης διαλέγουν αρχηγό». Για τον λόγο αυτό, οι ερωτήσεις κατανόησης στο τέλος του κειμένου δεν είναι δεσμευτικές για τον δάσκαλο, αλλά ενδεικτικές του τρόπου με τον οποίο μπορεί να προσεγγίσει την ενότητα. Επομένως, η κατανόηση του κειμένου ταυτίζεται στη συγκεκριμένη περίπτωση και με τη διδασκαλία της Γραμματικής.

Και σε αυτή την ενότητα το κείμενο προσφέρεται για δραματοποίηση. Σε χάρτινα καπέλα ή ταμπελίτσες ζωγραφίζουμε τα σημεία στίξης. Τα παιδιά επιλέγουν τον ρόλο που τους εκφράζει περισσότερο και υποδύονται κάποιο σημείο στίξης.

Ως προς τη Γραμματική: Τα σημεία στίξης είναι ορθογραφικά σημάδια, συμβολικά ή ιδεογραφικά, τα οποία προστίθενται στον γραπτό λόγο, για να δηλώσουν παραγλωσσικά και εκφραστικά γνωρίσματα του προφορικού. Πρόκειται, δηλαδή, για συμβατικά σημειολογικά μέσα που επιτελούν δύο κύριες λειτουργίες: α) δηλώνουν διάφορες σημασιολογικές σχέσεις, β) σχολιάζουν τα γραφόμενα, τα οποία συμπληρώνονται, όπως είναι φυσικό με ευρεία χρήση λεξικοποιημένων (απόρησε, τόνισε, θαυμάζει, υπαινίχθηκε, αναμφισβήτητα, ίσως, τάχα, δήθεν) και γραμματικοποιημένων δηλώσεων (χρήση εγκλίσεων, τροπικών με το θα /να, κ.λ.π). Ουσιαστικά, η στίξη αποτελεί σχολιασμό των γραφομένων, θέση και στάση του συντάκτη ενός κειμένου, οδηγίες ανάγνωσής του, οι οποίες είναι δεσμευτικές για τον αναγνώστη. Πολλές φορές αρκεί μια τελεία ή ένα κόμμα για να αλλάξει το νόημα ολόκληρης της πρότασης· π.χ, η φράση «Να τουφεκιστεί αμέσως· αδύνατον να μεταφερθεί στη Σιβηρία» προσδιορίζει την ανάγκη εκτέλεσης και την απαγόρευση εξορίας κάποιου βαρυνοπινίτη. Η αλλαγή θέσης σε ένα και μόνο σημείο στίξης μπορεί να αποβεί καθοριστική όχι μόνο για τη σημασία της πρότασης, αλλά και για την τύχη του βαρυνοπινίτη και, μάλιστα, στη συγκεκριμένη περίπτωση είναι μάλλον λυτρωτική γι' αυτόν. Για παράδειγμα, αν αλλάξουμε τη θέση της άνω τελείας, τότε η σημασία της πρότασης αλλάζει: «Να τουφεκιστεί αμέσως, αδύνατον· να μεταφερθεί στη Σιβηρία». Επομένως, ο ρόλος των σημείων στίξης είναι ιδιαίτερα σημαντικός για την επικοινωνία τόσο την προφορική, όσο και την γραπτή.

Η ενότητα δεν εξαντλεί, όπως είναι φυσικό, το θέμα των σημείων στίξης σε όλες του τις διαστάσεις. Ο δάσκαλος επιμένει μόνο στην επισήμανση των βασικών λειτουργιών τους. Ωστόσο, στο σημείο αυτό ο εκπαιδευτικός οφείλει να επιστήσει την προσοχή των μαθητών στη διαφορά που υπάρχει ως προς την συμβολική αποτύπωση των σημείων στίξης μεταξύ των δύο γλωσσών. Η συγκριτική προσέγγιση των σημείων στί-

ξης, αναφορικά με τη γραφηματική αποτύπωσή τους, κρίνεται απαραίτητη συγκεκριμένα, γράφουμε στον πίνακα τα σύμβολα των σημείων στίξης τόσο στα Ελληνικά, όσο και στη γλώσσα της χώρας υποδοχής. Ζητάμε από τους μαθητές να εντοπίσουν τις διαφορές και τις ομοιότητες που υπάρχουν σ' αυτό το σημειωτικό σύστημα. Μετά από αυτή τη δραστηριότητα ζητάμε από τους μαθητές να συμπληρώσουν την άσκηση 3 στο βιβλίο δραστηριοτήτων. Η άσκηση 4 εμποδώνει τη νέα γνώση, καθώς καλούνται οι μαθητές να βάλουν τα σημεία στίξης στις προτάσεις.

Σε περίπτωση που οι μαθητές συναντούν δυσκολίες στη συμπλήρωση της άσκησης, τότε τους βοηθάμε, επισημαίνοντάς τους κάποιους δείκτες (λεξικοποιημένες και γραμματικοποιημένες δηλώσεις), που πρέπει να λάβουν υπόψη τους προκειμένου να επιλέξουν το σωστό σημείο στίξης. Αν οι συνθήκες της τάξης το επιτρέπουν (διδασκτικός χρόνος, γνωστικό επίπεδο των μαθητών), ο εκπαιδευτικός μπορεί να δώσει ένα κείμενο με λάθος σημεία στίξης (παρεμβολές της ξένης γλώσσας) στους μαθητές και να ζητήσει τη διόρθωσή του. Οι άλλες δραστηριότητες της ενότητας αποσκοπούν στην καλλιέργεια του γραπτού λόγου. Ως βασικό θέμα έχουν τις διακοπές και τα βιώματα των παιδιών.

Η δεύτερη υποενότητα του βιβλίου δραστηριοτήτων (Για να δω τι ξέρω) αποσκοπεί στην αξιολόγηση κάποιων βασικών εννοιών της γραμματικής που διδάχθηκαν οι μαθητές στις τελευταίες ενότητες (χρήση αντωνυμιών, λεξιλόγιο, σημεία στίξης) και δεξιοτήτων που καλλιεργήθηκαν σε όλο το φάσμα του βιβλίου (κατανόηση κειμένου, γνώσεις). Με τις ασκήσεις αυτές ο δάσκαλος αντιλαμβάνεται γενικότερα αν οι μαθητές έχουν κατακτήσει γνώσεις και αποκτήσει δεξιότητες αυτού του επιπέδου.

Διευρυμένο λεξιλόγιο

Ο δάσκαλος μπορεί να διευρύνει το βασικό λεξιλόγιο στο βιβλίο του μαθητή με συνώνυμες και συγγενικές λέξεις. Οι λέξεις αυτές σε συνεργασία με τα παιδιά μεταφράζονται, όπως πάντα, στη γλώσσα της χώρας υποδοχής. Παράλληλα, μπορεί ο εκπαιδευτικός, σταθμίζοντας πάντα τις ικανότητες των μαθητών του, να ετοιμάσει ασκήσεις αντικατάστασης λέξεων με συνώνυμες, ασκήσεις πολλαπλής επιλογής, παραγωγή προτάσεων με βάση συγκεκριμένες λέξεις. Στην ενότητα αυτή ως διευρυμένο λεξιλόγιο προτείνεται:

αργώ	→	καθυστερώ
πολύξερως	→	παντογνώστης
μπαίνω	→	στην αρχή
	→	στη μέση (κυριολεκτικά και μεταφορικά)
	→	στο τέλος

i. Σημείωση για τον διδάσκοντα: στην παρουσίαση της γραμματικής να επισημανθεί στα παιδιά ότι ορισμένα ρήματα, όπως το *κάνω*, έχουν μόνο ένα τύπο για τον στιγμιαίο και διαρκή μέλλοντα.